

Республикалық әскери-сараптамалық журнал

№12 (154)
ЖЕЛТОҚСАН 2020 ЖЫЛ

АІВҮН

ҰЛЫ ДАЛА ӘСКЕРІ – ТӘУЕЛСІЗДІК ТІРЕГІ!

АІВҮН

Республикалық әскери-сараптамалық журнал

2020

МАЗМҰНЫ:

ИТОГИ ГОДА
**ПОДДЕРЖАНИЕ ВЫСОКОЙ
БОЕГОТОВНОСТИ – ПРИОРИТЕТНАЯ
ЗАДАЧА**.....4

«ӘСКЕР ТАРЛАНЫ-2020»
ПРИЗНАНИЕ ЗАСЛУГ.....10

ШОЛУ
«ШЫҒЫС» Өңірлік қолбасшылығы.....14

САРАПТАМА
**ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘСКЕРИ
БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ**.....18

ҚОРЫТЫНДЫ
**АҒА БУЫННЫҒ ІСІН ЖҮЙЕЛІ
ЖАЛҒАСТЫРЫП КЕЛЕДІ**.....24

РЕПОРТАЖ
**ӘУЕ КЕҢІСТІГІН КҮЗЕТУ
ҚЫРАҒЫЛЫҚТЫ ҚАЖЕТ ЕТЕДІ**.....27

СҰХБАТ
**«ТӘРТІПКЕ БАС ИГЕН
ҚҰЛ БОЛМАЙДЫ»**.....30

75-ЛЕТІЕ ВЕЛИКОЙ ПОБЕДЫ
**ЭЛИТА АРМИИ -
«ПАНЦИРНАЯ ПЕХОТА»**.....32

ТЕХНОЛОГИИ
**РАЗВИТИЕ ПЕРСПЕКТИВНОЙ
БОЕВОЙ ЭКИПИРОВКИ
ВОЕННОСЛУЖАЩИХ**.....35

АІВҰН

Республикалық әскери-сараптамалық журнал

БАС РЕДАКТОР
Батырхан Қуатбек

БАС РЕДАКТОРДЫҢ
ОРЫНБАСАРЫ
Тимур Аубакиров

КРЕАТИВТІК ДИРЕКТОР
Тимур Кубеков

БӨЛІМ МЕНҒЕРУШІСІ
Ерлібай Қадырбай

ДИЗАЙНЕР
Адил Шеримбетов

ТІЛШІЛЕР
Рима Әбеуова
Алия Майсеитова
Меруерт Сафаева
Нариман Дюсенов

ФОТОТІЛШІ
Ағыбай Аяпбергенов

E-MAIL: info@sarbaz.kz

МЕНШІК ИЕСІ:
«Әскери ГАЗ Медиа» ЖШС
Қазақстан Республикасы,
010000, Нұр-Сұлтан қаласы,
Есіл ауданы, Комсомол тұрғын алабы,
Домалақ ана көшесі, 11 үй.
Тел. 8 (7172) 48-19-60

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрлігінің
тапсырысы бойынша
шығарылады

Автордың пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды
және авторларға қайтарылмайды.

Журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және
даму министрлігінде тіркеліп, 2015 жылғы 30 сәуірде
№5341-Ж куәлігі берілген
Шығуы ай сайын. Бағасы еркін.
Таралымы 1137 дана. Тапсырыс №12

ПОДДЕРЖАНИЕ ВЫСОКОЙ БОЕГОТОВНОСТИ – ПРИОРИТЕТНАЯ ЗАДАЧА

В уходящем году мир охватила пандемия коронавируса, распространившаяся на территории более 180 стран. Несмотря на ограничения, связанные с пандемией, Вооруженные Силы выполнили основные мероприятия учебного года и поддерживают уровень боевой готовности, необходимый для защиты суверенитета и территориальной целостности страны. Об основных итогах 2020-го года для казахстанской армии читайте в этом материале

ми соображениями национальной безопасности».

Десятки тысяч военнослужащих участвовали в обеспечении режима чрезвычайного положения, проведении дезинфекции улиц, площадей, зданий, населенных пунктов, дежурили и несли службу на блокпостах.

За весь период чрезвычайного положения военнослужащими обработано более 10 тысяч социально-значимых объектов с общей площадью 59,9 млн. кв.м. и участки дорог протяженностью 3,9 тыс. км. При несении службы на более 300 блокпостах и патрулировании более 1 тыс. маршрутов военнослужащими пресечены 1951 правонарушений, в ходе 133 летных часов работы беспилотных летательных аппаратов выявлено 79 нарушений режима ЧП.

Для эвакуации граждан Казахстана из-за рубежа, переброски войск и грузов военно-транспортной авиацией выполнено 59 рейсов, перевезено 1998 человек и 42,3 тонн груза. Для оказания медицинской помощи и санитарно-эпидемиологического контроля привлекалось 1305 военных медицинских работников.

Проведены специальные сборы с призывом 1625 военнообязанных в составы бригад территориальной обороны городов Нур-Султана, Алматы, Шымкента и 12 областей. Из них 95% были призваны добровольно, в том числе сотрудники аппарата Президента, заместители акимов областей, а также такие знаменитости как Ескендир Ибрагим - автор песни «Біз біргеміз», чемпион Казахстана и мастер спорта международного класса по армрестлингу Тимур Спатаев и другие.

Кроме того, с 1 мая 114 военнослужащих и 23 единицы военной техники от воинских частей регионального командования «Юг» привлекались для оказания помощи пострадавшему населению

На передовой борьбы с пандемией

В непростой период, когда над нашей страной нависла угроза распространения коронавируса, военнослужащие казахстанской армии показали пример патриотизма и служения Родине.

В связи со вспышкой COVID-19 в стране по поручению Верховного Главнокомандующего Вооруженными Силами в борьбе с пандемией приняли активное участие военнослужащие, а также воен-

нообязанные, призванные на специальные сборы. Как отметил Верховный Главнокомандующий, «в этом году мы всей страной ведем борьбу с пандемией. В такой ответственный момент военнослужащие всегда находились на передовой. Солдаты и офицеры показали пример настоящего боевого мужества во благо соотечественников. Фундамент, на котором базируется армия, основан на строгом порядке, жесткой дисциплине и единоначалии, что обусловлено высши-

Мақтааральского района Туркестанской области от паводков.

Выполненные Вооруженными Силами РК мероприятия по обеспечению режима ЧП высоко оценены руководством страны и получили положительный отклик общественности.

Сегодня особое внимание уделяется подготовке Вооруженных Сил к возможной второй волне пандемии коронавируса. При этом учитывается опыт участия армии в мероприятиях по обеспечению режима чрезвычайного положения.

Главное военно-медицинское управление выведено в отдельный, самостоятельный орган в структуре Вооруженных Сил. В штаты военных медицинских учреждений включены дополнительные должности врачей-инфекционистов, эпидемиологов, вирусологов.

Без привлечения бюджетных средств в Нур-Султане и Алматы введены в строй две ПЦР-лаборатории. Планируется поставка двух мобильных лабораторий ИФА-диагностики. Все это позволит повысить точность учета инфицированных и проводить тесты на наличие антител, что необходимо для качественного вакцинирования.

Во исполнение поручений Главы государства, отданных 16 ноября на межведомственной комиссии, проведены мероприятия по подготовке к оперативному развертыванию Вооруженных Сил. Сформированы полевой госпиталь в Таразе, медицинский комплекс в Актобе, два мобильных отделения в военных лазаретах и 23 врачебно-сестринские

бригады. Данные подразделения готовы оперативно выдвинуться в любой регион страны для оказания помощи людям.

Нововведения в боевой подготовке

В Вооруженных Силах страны первоочередное внимание уделяется вопросам образования и профессионального развития военнослужащих. За прошедший учебный год в армии Казахстана подготовлено свыше 60 тысяч специалистов. Проведено более 200 различных учений, 16 тысяч занятий по вождению боевых машин и автомобильной техники, организовано 20 тысяч боевых стрельб. Занятия проводились как днем, так и ночью.

В 2020 году продолжено внедрение в структуру армии и боевую подготовку наиболее востребованных и применяемых в ходе современных вооруженных конфликтов компонентов.

Впервые введено проведение учений и тренировок в формате единой комплексной стратегической задачи. Обучение войск проходит на фоне возможных чрезвычайных ситуаций, комплекса разнородных рисков и осложнений обстановки.

В войсках отрабатывается применение разведывательно-ударных и разведывательно-огневых контуров. Для этого отлажено взаимодействие необходимых сил и средств, в том числе беспилотных летательных аппаратов, группировки артиллерии, фронтовой и армейской авиации, современных радиолокационных средств разведки и управления.

В фокусе внимания находится развитие Сил специальных операций. В настоящее время они имеют координационную модель управления. В следующем году планируется перейти на операционную модель, при которой для выполнения наиболее важных задач в их составе создаются специальные части и профильные центры подготовки. Таким образом, развитие Сил специальных операций осуществляется поэтапно и планомерно, ежегодно проводится их проверка.

Изучение современных конфликтов показало необходимость совершенствования индивидуальных качеств при ведении ближнего боя. В этих целях впервые в текущем году в программу боевой подготовки введена армейская тактиче-

ская стрельба. Военнослужащие стали обучаться стрельбе в условиях ограниченного времени из различных положений и видов оружия. Одновременно расширен охват занятиями по армейскому рукопашному бою. Это повышает интерес к службе и уверенность в себе.

С учетом сложившейся ситуации в стране назрела необходимость реформирования и усиления войск радиационной, химической и биологической защиты. С этой целью в Генеральном штабе сформирован Департамент войск радиационной, химической, биологической защиты и экологической безопасности. Новому подразделению поставлена задача в кратчайшие сроки доработать Концепцию развития системы РХБ защиты Вооруженных Сил с учетом современных угроз, возможностей войск и тенденций развития оборонно-промышленного комплекса ведущих стран мира.

Учения и международное сотрудничество

В целом, несмотря на сложившуюся обстановку в стране по борьбе с коронавирусом, в 2020 учебном году, прошедшем под девизом «Қуатты армия – ел тірегі», программа боевой подготовки во многих соединениях и частях была выполнена в полном объеме.

Проведены такие крупномасштабные учения, как оперативно-стратегическое командно-штабное учение «Алдаспан-2020», комплексное миротворческое учение с участием Президента стра-

ны, «Бекет-2020», «Чистое небо-2020».

Активная фаза командно-штабных учений «Алдаспан-2020» прошла на полигоне «Матыбулак» в Жамбылской области. Это первое крупное войсковое мероприятие, которое было организовано в условиях пандемии.

Боевая подготовка не прекращалась даже при жестких санитарных ограничениях. Во время учений «Алдаспан-2020» командование Сухопутными войсками на практике применило новые тактические приемы. Например, так называемую «Танковую карусель», «Сирийский вал». Подобные способы ведения боя используются правительственными войсками в Сирии. Основной замысел учений - это условная вымышленная военно-политическая обстановка. Она разыгрывается с учетом опыта, полученного в современ-

ных вооруженных конфликтах в разных регионах мира.

Со 2 по 5 сентября уходящего года в воинских частях Сил воздушной обороны проводилось оперативно-тактическое командно-штабное учение «Чистое небо-2020».

По единому замыслу были одновременно проведены учения Военно-морских сил, бригадное тактическое учение морских пехотинцев, а спецподразделениями выполнены тактико-огневые действия по разрешению условного вооруженного конфликта в кризисном районе. Основной целью учений стала отработка совместных действий по обеспечению безопасности страны в Западном регионе. К маневрам кроме Вооруженных Сил были привлечены структурные подразделения других государственных орга-

нов, участвовавшие в мероприятиях в рамках межведомственного комплексного учения «Бекет-2020».

В 2020 году в Каспийском море прошло командно-штабное учение частями Военно-морских сил, на котором в акватории морских полигонов были созданы условия для ведения боевых действий в вооруженном конфликте. Для отработки учебно-боевых задач тактическая группа кораблей совершила выход в море. Военные моряки выполнили корабельно-боевые стрельбы по надводным воздушным целям, имитирующим условного противника. В учении были также задействованы экипажи военной авиации. Учение позволило определить уровень подготовленности органов управления, командиров кораблей, отработать практические навыки и взаимодействие участников при ведении боевых действий.

В Алматинской области впервые в

товки и Центра разминирования.

Третий состав миротворческого подразделения нашей страны в Ливане на протяжении восьми месяцев добросовестно выполнял задачи по поддержке мира и безопасности в регионе. На период выполнения миссии выпало осложнение военно-политической, экономической обстановки в стране пребывания, стремительное распространение в мире коронавирусной инфекции, но с поставленной задачей наши военнослужащие справились.

Выполнение миротворческой миссии контингентом Вооруженных Сил Республики Казахстан имеет огромное значение для укрепления авторитета нашей страны в мировом сообществе. Казахстанские воины в составе индийского миротворческого батальона зарекомендовали себя как ответственные специалисты своего дела. Руководство миссии, зарубежные коллеги и наблю-

нослужащие приняли участие только в одном конкурсе - «Танковом биатлоне». Казахской команде, которая ежегодно по праву является одной из лидеров данного зрелищного состязания, в нынешних играх не удалось взойти на пьедестал победителей, но она готовится побороться за звание лучшей в следующем году.

Новое поступление вооружения и техники

В войска поступает новое вооружение. В уходящем году приобретено более 370 единиц, капитально отремонтировано и модернизировано свыше 200 единиц военной техники. Основное внимание уделяется современным средствам противовоздушной обороны и беспилотным летательным аппаратам.

В 2020 году в Вооруженные Силы Казахстана впервые поступили зенитно-ракетные комплексы «Бук». Кроме того,

истории Вооруженных Сил Казахстана было проведено комплексное миротворческое учение, за активной фазой которого наблюдал Глава государства Касым-Жомарт Токаев.

В учениях, прошедших в учебном центре миротворческой подготовки, было задействовано более 1000 военнослужащих, свыше 100 единиц боевой и специальной техники Десантно-штурмовых войск, Военно-воздушных сил, военной полиции, военных медицинских учреждений, Центра миротворческой подго-

дателя подтверждают высокую оценку нашей профессиональной деятельности и заслуженный авторитет в мировом сообществе. Отметим, что участие Республики Казахстан в миротворческой деятельности ООН является одной из значимых сфер внешнеполитической деятельности нашей страны на международной арене.

В этом году в связи с непростой эпидемиологической обстановкой в странах-организаторах Армейских международных игр-2020 казахстанские воен-

контроль за воздушным пространством страны осуществляют радиолокационные станции обнаружения маловысотных целей «Роса» и РЛС отечественного производства «Нур». В войска также поступили самолеты Су-30СМ, вертолеты Ми-35, разведывательные беспилотные летательные аппараты. Принята на вооружение радиолокационная станция разведки движущихся целей и контрбатарейной борьбы «Платформа».

Актуальным становится переход от отдельных автоматизированных функ-

ций к созданию «Цифровой Армии», дальнейшее развитие информационных систем, телекоммуникационных сетей и центров обработки данных.

Вузы Министерства обороны выполняют научные исследования в рамках грантового и программно-целевого финансирования, в том числе в области робототехники и радиоэлектронной борьбы.

Взят курс на избавление от неиспользуемого военного имущества, хранящегося на складах. Определен перечень неиспользуемого военного имущества, которое передается структурам уполномоченного органа – Министерства промышленности и инфраструктурного развития. Параллельно в рамках выделяемых бюджетных средств проводится работа по обновлению и накоплению запасов боеприпасов.

Социальное обеспечение

Благодаря Указу Президента об административной реформе и проведенному функциональному анализу впервые применена практика квартального премирования войск. При этом размеры премий дифференцируются в зависимости от результатов деятельности каждого военнослужащего.

За счет внутренних резервов увеличены тарифные разряды 4 тысячам военнослужащим наиболее дефицитных специальностей – водителям боевых и большегрузных машин, начальникам складов и хранилищ стрелкового оружия и боеприпасов.

В 2019 году фактически выплачено жилищных выплат на общую сумму 72 162 353 тыс. тенге для 45 229 военнослужащих. На 2020 год запланировано выплатить жилищных выплат на общую

сумму 65 120 442 тыс.тенге для 40 851 военнослужащего. Кроме того, с 2018 года банками второго уровня выдано всего 4 008 ипотечных займов (в том числе в 2020 году выдано 1 898 ипотечных займов).

В 2020 году Министерством обороны разработан проект Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам воинской службы и жилищных отношений сотрудников специальных государственных органов, и военнослужащих», где предусмотрены нормы, улучшающие жилищные отношения военнослужащих. В частности, предоставляется право на приватизацию жилья военнослужащим, состоявшим на воинской службе менее 10 лет на 1 января 2013 года. Также предоставляется право на безвозмездную приватизацию жилья

военнослужащим с выслугой 10 лет и более, содержащих на иждивении детей-инвалидов.

Военно-патриотическое воспитание

Одним из приоритетных направлений деятельности военного руководства в уходящем году явилась активизация работы по военно-патриотическому воспитанию молодежи, формированию положительного имиджа защитника Отечества, укреплению престижа военной профессии и воинской службы.

Во исполнение поручения Елбасы об усилении военно-патриотического воспитания учащихся и молодежи работает Республиканское общественное объединение «Детско-юношеское военно-патриотическое движение «Жас сарбаз» с филиалами движения во всех регионах страны, которое стало координирующим органом деятельности военно-патриотических объединений страны. Благодаря деятельности движения в текущем году количество военно-патриотических клубов возросло до **6709**, охват составил **207299** детей.

Для достижения этих целей продолжена работа по созданию на базе движения «Жас сарбаз» кружков «SMART-SARBAZ». На сегодняшний день на базе движения «Жас сарбаз», а также при общеобразовательных школах, технических колледжах и специализированных школах с физико-математическим уклоном создано 388 кружков «SMART-SARBAZ» с охватом 6432 юношей и деву-

шек. Это позволило выработать единые подходы к военно-патриотическому воспитанию молодежи посредством развития научно-технического прогресса, воспитания специалистов, способных создавать собственные технологические решения и научить подрастающее поколение трансформировать инновационные идеи в виртуальную реальность.

В этом году впервые в онлайн-формате состоялся VI республиканский военно-патриотический сбор «Айбын», который приобрел еще большую популярность среди молодежи по сравнению с прошлыми годами. В нем принимали участие 39 команд со всех регионов страны, победители областных (городских) отборочных сборов. Это воспитанники республиканских школ «Жас улан», областных военных школ-интернатов, военно-патриотических клубов Вооруженных Сил, Пограничной службы КНБ, Национальной гвардии МВД, других войск и воинских формирований. Общее количество участников составило 585 человек. Кроме того, в сборе принимали участие более 2000 юношей и девушек в личном зачете.

В течение 2-х месяцев юные патриоты демонстрировали свои навыки, умения, таланты в интеллектуальной игре «Айбын дарыны», творческом состязании «Айбын жұлдызы», изобретательном конкурсе по робототехнике «Смарт сарбаз-2020», соревновании по военно-прикладным видам спорта, конкурсе по оказанию первой медицинской помощи «Саламатты Жас Сарбаз».

В конкурсе челленджей «Біз біргеміз» команды-участницы сбора сняли видео, в которых призвали к укреплению единства, сплочению подрастающего поколения, формированию любви к добрым делам и популяризации главных ценностей Года волонтера «Біз біргеміз».

Благодаря работе, проводимой руководством страны и Вооруженных Сил по военно-патриотическому воспитанию молодежи и созданию необходимых условий для службы, армия стала привлекательной для подрастающего поколения. Если раньше молодые люди искали возможность каким-то образом уклониться от службы, то теперь обратная картина – департаменты по делам обороны практически во всех регионах страны сталкиваются с избытком желающих служить.

Сегодня казахстанская армия стала

главной идеологической школой казахстанского патриотизма, основанной на героических подвигах и боевых традициях старших поколений.

Уделяется большое внимание совершенствованию воспитательной работы и в войсках, в этот процесс наряду с традиционными вводятся новые форматы и методы. Разработаны и уже применяются в армии около 50 учебных модулей, охватывающих все аспекты жизнедеятельности. Основной смысл и цель модулей – расширение кругозора, развитие мышления, повышение интеллектуального уровня и воспитание патриотизма.

В этом году из-за ограничений, в связи с карантином, многие праздничные мероприятия проводились в онлайн-формате, в том числе мероприятия, посвященные 75-летию Победы в Великой Отечественной войне. Для ветеранов, военнослужащих Вооруженных Сил и граждан страны с учетом ограничений, связанных с карантином, была проведена трансляция телевизионной версии концерта, посвященного 75-летию Победы в Великой Отечественной войне, подготовленного артистами Национального военно-патриотического центра.

22 июня в рамках масштабного международного проекта «Победили вместе – во имя мира и созидания», посвященного 75-летию Победы в Великой Отечественной войне в г. Алматы в Парке 28 гвардейцев-панфиловцев состоялось прямое включение акции Ассамблеи народов Евразии, с участием представителей стран СНГ, перед началом которой возложили цветы к Монументу Славы и почтили память павших Минутой молчания.

Планы на новый учебный год

Новый учебный год в Вооруженных Силах проходит под девизом «Ұлы дала әскері – Тәуелсіздік тірегі!». Государственно-правовая подготовка, которую провели первые руководители воинских частей и учреждений, стала первым занятием нового учебного периода.

До военнослужащих всех категорий доведены итоги и достижения армии за прошедший период, и поставлены задачи на новый учебный год. Среди них вопросы по поддержанию высокой боевой готовности войск, совершенствованию боевой подготовки и полевой выучки личного состава, обеспечению миротворческой деятельности, укреплению морально-психологического состояния

военнослужащих и ряд других, в том числе социальных аспектов.

Среди главных направлений, обозначенных Министром обороны перед Вооруженными Силами на 2021 учебный год, – поддержание в постоянной готовности дежурных сил и средств и подразделений к выполнению возложенных задач, а также совершенствование оперативной и боевой подготовки, внедрение новых приемов и способов противодействия, с использованием опыта современных конфликтов.

В новом учебном году планируются подготовка и проведение оперативно-стратегического командно-штабного учения «Батыс-2021», комплексной проверки разведывательных подразделений «Алтын Жебе-2021», участие в совместных учениях на территории зарубежных государств «Запад-2021», «Мирная миссия-2021», «Боевое братство-2021», «Эшелон-2021», а также других мероприятий, проводимых согласно плану подготовки Вооруженных Сил на 2021 учебный год.

Кроме того, планируется организовать конкурсы Армейских международных игр «АрМИ-2021» на территории нашей страны и участие команд Вооруженных Сил в конкурсах, проводимых на территории других государств.

Среди других направлений – повышение навыков общевоинских командиров по управлению подразделениями в составе тактических групп (ротная, батальонная); повышение качества организации и проведения мероприятий боевой подготовки, повышение интенсивности боевой учебы, в том числе в ночных и сложных климатических условиях, а также по огневой, инженерной, медицинской подготовке, военной топографии и связи; проведение экспресс-тестов мотострелковых, танковых, десантно-штурмовых взводов, взводов морской пехоты и связи, артиллерийских и минометных подразделений, а также проведение соревнований «Снайперский батальон».

В новом учебном году будут продолжены антикоррупционная политика в Вооруженных Силах, формирование антикоррупционной культуры военнослужащих. Кроме того, продолжатся мероприятия по ликвидации последствий чрезвычайного случая в г. Арысь.

ПРИЗНАНИЕ ЗАСЛУГ

По традиции в канун главного национального праздника страны - Дня Независимости лучшим, отличившимся военнослужащим Вооруженных Сил вручают почетные награды. Это признание заслуг отдельных военнослужащих и армии в целом, признание вклада в укрепление обороноспособности государства

Накануне Дня Независимости страны в Акорде Президент – Верховный Главнокомандующий Вооруженными Силами наградил орденом «Данк» II степени главнокомандующего Военно-морскими силами контр-адмирала Сакена Бекжанова, орденом «Айбын» II степени – заместителя командира авиабазы подполковника Ивана Гаврилко. Всего Указом Президента страны награждено 45 военнослужащих Вооруженных Сил.

В Министерстве обороны в онлайн формате прошло торжественное собрание, посвященное Дню Независимости.

Благодаря стратегическому мастерству Елбасы, его дальновидной и мудрой политике, Казахстан стал стабильной страной. Под руководством Президента Республики Казахстан – Верховного Главнокомандующего Вооруженными Силами Касым-Жомарта Кемелевича Токаева постоянно укрепляется обороноспособность нашего государства, – отметил в своем выступлении Министр обороны генерал-лейтенант Нурлан Ермакбаев.

В ходе торжественного собрания Министром обороны вручены государственные награды отличившимся военнослужащим. За высокие показатели и образцовую службу приказом Министра обороны 14 офицерам присвоены воинские звания

досрочно.

Подведены итоги конкурса «Әскер тарланы», который проводится с 2019 года, получил большую популярность в войсках и стал важным фактором мотивации военнослужащих в совершенствовании своего профессионального мастерства. По его результатам награждены памятными статуэтками, дипломами и денежной премией 24 лучших военнослужащих в своих специальностях.

«Армия подарила небо»

Лучшим летчиком в этом году в рамках профессионального конкурса «Әскер тарланы» признан заместитель командира авиационной эскадрильи (армейской авиации) войсковой части 30153 майор Григорий Кондратюк.

Григорий Тарасович с детства мечтал связать свою жизнь с авиацией. Рядом с его родной школой в Таразе стоял большой вертолетный полк, и многие местные ребята хотели стать летчиками, будущий офицер – не исключение. В этой войсковой части служил старший брат Гриши, который был для него примером для подражания во всем. Однажды брат взял мальчика с собой на службу, познакомил с винтокрылой машиной, на которой летал. В тот момент желание бороздить в будущем

небесные просторы стало еще сильнее, и решение о профессии было принято окончательно.

В школе Григорий стал делать упор на изучение таких предметов, как физика и математика, и после получения среднего образования поступил в Военный институт Сил воздушной обороны имени дважды Героя Советского Союза Т. Я. Бегельдинова. Будучи старшекурсником, два года подряд проходил практику на вертолетах в г. Ушарале, куда и был направлен на службу после окончания учебного заведения.

Здесь под руководством опытных летчиков-инструкторов Григорий Кондратюк стал командиром боевого вертолета Ми-24. Через три года службы в Ушарале его эскадрилья была переведена в Шымкент. На новом месте освоил другие типы вертолетов: Ми-8, Ми-171, Ми-17. Когда в Казахстан поступили Ми-35, военнослужащий был назначен на должность командира звена данных высокотехнологичных боевых комплексов.

За 10 лет службы в войсковой части в Шымкенте были и многочисленные боевые дежурства, и участия в учениях и парадах. Дважды летчик представлял честь Казахстана в соревновании Армейских международных игр «Авиадартс». В первый раз, участвуя на вертолете Ми-171Ш,

занял третье место, во второй раз, в 2018 году, участвовал на новом вертолете Ми-35 и занял первое место.

В прошлом году, когда руководством военного ведомства было принято решение о том, что Ми-35 поставят в Актау, майора Григория Кондратюка как летчика первого класса и опытного инструктора направили в войсковую часть 30153 для обучения летного состава. Он сейчас единственный инструктор в Мангистауской области, который обучает летный состав армейской авиации на боевых вертолетах. Ранее в этом регионе никогда не стояла подобная техника.

После приемки вертолетов в Ростове-на-Дону летчик-инструктор совершил облет новой техники и отобрал летный состав для обучения. Возглавил группу обучающихся, которая ездила в Шымкент осваивать теоретическую подготовку. В дальнейшем было начато практическое обучение, которое продолжается по сей день.

- Вертолеты мы получили в августе этого года. Результаты за несколько месяцев обучения достаточно хорошие. Двое летчиков подготовлены к боевым действиям в простых метеоусловиях днем. С декабря стартовала подготовка в ночное время. На следующий год планируется подготовить не просто летчиков, а летчиков-инструк-

торов, способных обучать других, - рассказал офицер.

Ушарал, Шымкент, Актау... Всюду рядом с Григорием Тарасовичем его родной человек – супруга, с которой они познакомились во время первого лейтенантского отпуска в Таразе. Когда Григория перевели на службу в Ушарал, он предложил Екатерине связать свою судьбу с ним, военным человеком, и она, ни минуты не колеблясь, согласилась, хотя в то время Ушарал был отдаленным гарнизоном. Через год молодые поженились, и он забрал ее с собой.

За годы совместной жизни их семья выросла: родились сыновья Данила, Ратмир, Станислав, которые с восхищением смотрят на папу и хотят стать летчиками.

Сам Григорий Тарасович рано остался без отца, его не стало, когда мальчик учился в девятом классе. За отца был брат, он был старше Григория на 15 лет. Брат, который повлиял на выбор профессии, брат, который всегда был гордостью семьи... После службы в Вооруженных Силах и выхода на пенсию он летал в санитарной авиации на гражданских вертолетах. Во время очередного дежурства возникла необходимость срочного вылета в Талдыкорган для спасения жизни маленького ребенка. Он вылетел туда, по возвращении назад попали в очень плохие погодные ус-

ловия, и... брат Григория Тарасовича разбился. Это случилось в 2016 году...

Мама живет на родине, в Таразе, часто навещает сына и внуков. Гордится Григорием, и он старается ни в чем не подводить ее.

- Я - военный летчик до кончиков волос. Вооруженные Силы – это для меня связь с небом, Родиной. Армия мне дала все, что есть в моей жизни. Когда-то мои инструкторы подарили мне небо, и я продолжаю делать то, чему они учили меня. Мои обязанности - учить летать других и быть готовым в любой момент защищать нашу Родину, - отметил заместитель командира авиационной эскадрильи (армейской авиации) войсковой части 30153 майор Григорий Кондратюк.

Молодой профессионал военного дела

Армейская жизнь закаляет характер. Выбирая военный путь, человек осознанно связывает себя с ней. Поэтому люди, сделавшие данный выбор, являются настоящим примером для подрастающего поколения. Один из ярких примеров любви к своему делу - молодой сержант, инструктор по боевой и физической подготовке второго взвода первой мотострелковой роты мотострелкового батальона войсковой части 21450 Тахир Гильманов.

Сержант Гильманов родился 11 ноября

1998 года в селе Ернарзар Бескарагайского района Восточно-Казахстанской области. Выросший в простой семье, он стремился реализовать свою детскую мечту стать военнослужащим.

- Для меня примером был двоюродный брат, который учился в Кадетском корпусе.

Глядя на него, я решил стать военным, - говорит сержант.

В походе за мечтой в 2017 году Тахир поступил в Кадетский корпус имени Чокана Валиханова и окончил его с отличием спустя два года. По окончании обучения был направлен для дальнейшего прохождения службы в 12 танковую бригаду в поселок Гвардейский. На данный момент сержант Гильманов проходит службу по контракту.

Вот уже год и три месяца как Тахир проходит военную службу в вышеуказанной военной части, однако, несмотря на свою молододость, он уже стал большим профессионалом своего дела. С самого начала он был активен и старался проявить себя в военном деле. На зимних и летних сборах 2020 года отличился во время дневных и ночных стрельб из боевых машин пехоты. В ходе тактических учений «Алдаспан-2020», которые проходили с 14 по 24 сентября 2020 года, личный состав подразделения под командованием сержанта Гильманова имел высокую квалификацию во время боевых походов и тактических операций с боевыми машинами пехоты, а также учений боевой стрельбы. По итогам учений, показав отличные результаты в боевой и физической подготовке, сержант Гильманов был удостоен звания «Лучший командир подразделения».

В связи с этим не удивляет тот факт, что один из лучших бойцов части был пред-

ставлен в конкурсе для военнослужащих «Әскер тарланы».

- В этом году из-за пандемии коронавируса претенденты на награду отбирались по результатам военной и физической подготовки. Также учитывался их опыт в несении службы, - говорит он.

Благодаря своему упорству и стремлению по итогам конкурса он был удостоен награды «Лучший сержант взвода». Это первая награда подобного масштаба для него.

Большой труд ведет к большим победам

«Учись так, чтобы у тебя могли учиться другие» - таков основной жизненный принцип командира ракетно-артиллерийского корабля «Казахстан» капитана третьего ранга Баургали Имашева, который в этом году стал одним из победителей конкурса для военнослужащих «Әскер тарланы».

Мечта стать военным и связать свою судьбу с морем крепла в нем с каждым днем с юных лет. В 2006 году он окончил республиканскую военную школу-интернат в г. Шымкенте, отправившись затем в Санкт-Петербург, поступил в Санкт-Петербургский Военно-морской институт («Морской корпус Петра Великого»). По окончании обучения (2011 год) приказом Министра обороны был назначен в дивизион разнородных кораблей командиром штурманской боевой части малого сто-

ния «капитан-лейтенант», в 2016 году за участие в той же дисциплине был отмечен грамотой от имени Министра обороны Республики Казахстан.

Отметим, что конкурс для военнослужащих «Әскер тарланы» впервые был проведен в 2019 году. В нем принимают участие лучшие специалисты своего дела (лучший: командир боевой машины, командир корабля, сапер, разведчик и т. д.). Военнослужащие проходят сложный многоступенчатый отбор, начиная с воинских частей и учреждений. В финальный этап попадают только лучшие специалисты, добывая победу самоотверженным трудом.

**Алия МАЙСЕИТОВА,
Нариман ДЮСЕНОВ**

рожевого корабля «Шапшан». В 2013 году назначен помощником командира ракетно-артиллерийского корабля «Сарыарка». В 2017 году был назначен командиром вспомогательного (резервного) экипажа, затем Баургали стал командиром ракетно-артиллерийского корабля «Орал».

Сегодня ракетно-артиллерийский корабль «Казахстан», на котором проходит службу капитан третьего ранга Имашев, ведет работу по охране и обороне пунктов базирования, а также морской экономической деятельности, находящейся в казахстанском секторе Каспийского моря.

- Морская профессия требует от человека максимальной сдержанности, целеустремленности и рассудительности, – говорит Баургали. – Необходимо понимать все различие в техническом плане и обладать суровым характером. Именно подобные качества помогли капитану третьего ранга Баургали Имашеву стать одним из лучших командиров корабля на прошедшем конкурсе для военнослужащих «Әскер тарланы».

- В процессе отбора учитывались наши тактические знания, опыт и физическая подготовка. К сожалению, в планы проведения финального этапа в Нур-Султане вмешалась эпидемия коронавируса. В связи с этим церемония награждения проходила в онлайн-режиме, – отмечает командир корабля.

Надо сказать, что это было первое участие Баургали Имашева в конкурсе «Әскер тарланы», однако побеждать для него в любимой профессии не впервой. Так, в 2015 году по результатам «Морского биатлона» в рамках «Кубка Каспия» Армейских международных игр приказом Министра обороны он был досрочно удостоен зва-

«ШЫҒЫС» ӨҢІРЛІК ҚОЛБАСШЫЛЫҒЫ:

ӨТКЕН ОҚУ ЖЫЛЫ НЕСІМЕН ЕСТЕ ҚАЛДЫ? АЛДА ҚАНДАЙ МІНДЕТТЕР КҮТІП ТҰР?

2020 оқу жылында «Шығыс» өңірлік қолбасшылығының негізгі күштері жауапкершілік аумағында басқару органдары және өңірлік қолбасшылығы әскерлерінің жауынгерлік әзірлігін, мемлекеттің әскери қауіпсіздігін қамтамасыз ету деңгейінде ұстауға жұмылдырылды. Ел Президенті – Қарулы Күштердің Жоғарғы Бас қолбасшысы белгілеген басымдықтар, ҚР Қорғаныс министрі мен ҚР ҚК Құрлық әскерлері Бас қолбасшысы қойған тапсырмалар іске асырылып, өңірлік қолбасшылықтың басқару органдары мен әскерлерінің оқу жылына жоспарланған әзірлік жоспарының іс-шаралары толық көлемде орындалды.

«Шығыс» өңірлік қолбасшылығы әскері мен басқарма органдарының 2020 оқу жылындағы дайындық жоспарына сәйкес барлығы 583 жауынгерлік атыс пен тактикалық жаттығу болды. 1657 бөлімше (экипаж, есептоп), 670 взвод, 227 рота (батарея), роталы-тактикалық арнайы 16 жаттығу, роталармен тактикалы-арнайы 46 жаттығу, батальондардың (дивизиондардың) 78 дайындығы ұйымдастырылды. Тактикалық, барлау және әскери топография даярлығының мәселелері қамтылған 60 шақырымдық жаяу жүруден тактикалық сабақтар да жүргізілді. Қолбасшылыққа қарасты әскери бөлімдерде 9461 атыс, оның 4459-ы түнгі уақытта өткізілді. Шамамен 1 890 017 дана оқ-дәрі жұмсалды.

Мәселен, мамандықтар бойынша дайындыққа оқытудың алғашқы кезеңінде 495 оқу тобында 1143 нұсқаушының оқытуымен 6736 маман, оқытудың екінші кезеңінде 455 топта 1064 нұсқаушының көмегімен

5416 маман әзірліктен өтті. Оқу топтарында сабақтардың өткізілуін, мамандық бойынша жоспарлы және есеп құжаттамасын, әскери қызметшілердің мамандық бойынша теориялық білімдерін, АК-74 қаруынан 4-ші бақылау ату жаттығуын орындау-

ын, дене даярлығы мен радиациялық, химиялық және биологиялық қорғаныс жөніндегі нормативтерді тапсыруын жоғарғы штаб комиссиялары тексерді.

Не ұттық, неден ұтылды?

Атыс даярлығы бойынша сабақтарды күндіз және түнде сапалы өткізу үшін штаттық қару қолданылмады, оқ-дәрілерде шығындалмады, атысты түзеу лазерлік таяқшасы бар автоматтың көрнекі макеті арқылы үйретілді. Түнгі атыстың сапасын жақсарту мақсатында түнгі көздеудің орнына түнгі жағдайда

Атыс қаруынан	- 7858	оның 3751 түнде	(47,4%)	+ 11,1% (6984)
гранатометтен	- 561	оның 273 түнде	(48,6%)	- 16,5% (672)
жаяу әскер машинасынан	- 412	оның 203 түнде	(49,2%)	- 36,7% (651)
T-72-ден	- 339	оның 156 түнде	(46%)	- 18,7% (417)
артиллер.жүйеден	- 189	оның 57 түнде	(30,1%)	- 27,8% (262)
зенитті қондырғыдан	- 41	оның 19 түнде	(46,3%)	- 17% (34)
граната лақтырудан	- 61			- 25,6% (82)

Әрине, бұрын-соңды мұндай жағдайды бастан өткермегендіктен, қиындық та, қорқыныш та болды. РХБ қорғау құрылымдарының жеке құрамы жасақталғанымен төтенше жағдайларға машықтанбаған, техниканың ескілігі қолдануға толығымен дайын болмай шықты. Көптеген қиындықтарға қарамастан залалсыздандыратын ерітінділері бар жеке газсыздандыру жиынтығымен жабдықталған әскерилер коронавирустық инфекцияны таратпау жөніндегі жедел штабпен өзара әрекет ете білді. Семей, Өскемен,

сенімді атысты қамтамасыз ететін фосфорлы таспа қолданылды. Дәрістер слайд арқылы оқытылатындықтан мультимедиялық проектор белсенді іске қосылып, әр мамандық бойынша тасымалданатын оқу-материалдық базасы әзірленді. «Шығыс» оқу полигонында жеке құрамның күшімен барлаушы-мамандарды әзірлеудің қажетті элементтері қарастырылған «барлаушы соқпағы» салынды. Таңдамалы ауызша сауалнама мен жазбаша сынақта бөлімше командирлері жақсы нәтиже көрсетіп, командирлік дайындық бойынша сабақтардың сапалы өткізілгенін дәлелдеді.

Өзгеше форматта өткен жыл

Өткен оқу жылында сан-салалы мәселелер болмады емес, болды. Әскерилер үшін маңыздысы – олқылықтарды мойындай білу, кемшіліктерді дер кезінде түзеп, қайталанбауына жол бермеу. Мәселен, мамандық бойынша дайындық мерзімінің ұлғайтылуынан бөлімшелердің 44 жауынгерлік атысы өткізілмеді, яғни 13 процентке кем шықты. Сөзімізге айғақ ретінде 2019 оқу жылымен салыстырғандағы атыстың санына көз жүгіртсек:

Сол сияқты роталармен бақылау тактикалық арнайы сабақтар да 37%-ға, яғни 11 сабаққа аз болды. Оның басты себебі – қауіпті «COVID-19» вирустық инфекциясының пайда болуы, уыттылығы мен ішкі факторларға әсер ету тұрақтылығы өте жоғары жаһандық кеселдің өршіп таралуына байланысты шаралардың күшейтілуі.

Айтуға жеңіл болғанымен, қыруар еңбек жұмсалды

«Қазақстан Республикасында

төтенше жағдайды енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылдың 15 наурызындағы №285 Жарлығын жүзеге асыру және ҚР Қарулы Күштерінің Бас штабы мен ҚР Қарулы Күштерінің Құрлық әскерлері Бас штабының қарарларына сәйкес ҚР ҚК Құрлық әскерлері өңірлік қолбасшылықтарының күші мен құралы жауапкершілік белгіленген аймақта төтенше жағдайдың режимін қамтамасыз етуге жұмылдырылды. Төтенше жағдай режимі енгізілген алғашқы күннен бастап өңірлік қолбасшылық әскерінің жеке құрамынан 1837 адам тартылды. Дезинфекциялық топтардың құрама отрядтары Нұр-Сұлтан, Павлодар, Өскемен, Семей, Аягөз, Үшарал қалаларында және Павлодар облысының аумағында санитарлық тазалық шараларын жүргізді. Блокбекеттерде тұрып, күні-түні патрульдеді.

Аягөз, Үшарал, Павлодар және Ақсу қалаларындағы жалпы аумағы 2 169 782 м² құрайтын әлеуметтік маңызы бар 1 184 нысанды тазалады. Қалалардың схема түрінде бөлінген секторлары бойынша 917,3 шақырым жолды дәріледі. Оған шамамен 114 838 литр арнайы залалсыздандыру ерітіндісі жұмсалды. Еліміз Президентінің Жарлығына сәйкес Павлодар облысы әкімінің шешімін жүзеге асыру үшін әскери міндеттілерді әскерге шақыру жиынына да қамтылып, Павлодар мен Екібастұз қалаларында, Павлодар облысының Ақтоғай, Успен, Железин аудандарында төтенше жағдай режимін қамтамасыз етуге белсенді қатысты. Әскери қызметшілер өрт қауіпсіздігі бойынша жинақтаған білімін іс жүзінде көрсетіп, қызыл жалынды ауыздықтауға да көмектесті. Бұған дейін іздеуде жүрген адамды қылмыс үстінде қолға түсіру, ұрлықтың алдын алу, есірткі заттарын таратудың жолын кесу,

2020 жылғы оқу кезеңіндегі жауынгерлік жарыстың қорытындысы

Атауы	Орындар	Әскери бөлімдер
Жалпыәскери құрылымдар арасында	1 орын	27943 әскери бөлімі
	2 орын	10810 әскери бөлімі
	3 орын	40398 әскери бөлімі
	4 орын	30217 әскери бөлімі
Артиллериялық құрылымдар арасында	1 орын	36803 әскери бөлімі
	2 орын	28738 әскери бөлімі
	3 орын	10181 әскери бөлімі
Қордағы құрылымдар арасында	1 орын	63310 әскери бөлімі
	2 орын	36376 әскери бөлімі
	3 орын	35411 әскери бөлімі
Жедел (материалдық-техникалық) қамтамасыз ету бөлімдері арасында	1 орын	44736 әскери бөлімі
	2 орын	54770 әскери бөлімі
	3 орын	44793 әскери бөлімі
	4 орын	32388 әскери бөлімі
Сақтау базалары (қоймалары) арасында	1 орын	47007 әскери бөлімі
	2 орын	16443 әскери бөлімі
	3 орын	15701 әскери бөлімі
	4 орын	41446 әскери бөлімі
Жеке әскери бөлімдердің арасында	1 орын	32355-К әскери бөлімі
	2 орын	02352 әскери бөлімі
Тұраралық оқу полигоны	1 орын	12794 әскери бөлімі
Аймақтық қорғау бригадаларының арасында	1 орын	99225 әскери бөлімі
	2 орын	99230 әскери бөлімі

автомобильді айдап кету, бұзақылық, сонымен бірге төтенше жағдай режимін бұзу, құқық бұзушылық, мас күйінде көлік жүргізу секілді көптеген қылмысты әшкереледі.

Оқу-жаттығу десек те, қателікке жол беруге болмайды...

2020 оқу жылында есте қалған елеулі оқиғаның бірі – «Ізенді» оқу полигонында қыркүйектің 14-18 аралығында өткен «Шығыс» өңірлік қолбасшылығының бригадалық тактикалық оқу-жаттығуы.

Үш кезеңнен құралған жаттығуда әскери бөлімдердің жеке құрамы дабыл бойынша жауынгерлік әзірліктің жоғары деңгейіне келтірілді. Семей және Аягөз қалаларынан Алматы облысының оқу полигонына дейін құрамдастырылған тәсілмен 600-ден астам шақырымдық марш жасап, арнайы әскери қимылдар жүргізілді. Өзгешілігі сол, жауынгерлік атыс кезеңінде 218 нысана әзірленді. Нысана жазығы 3 000 метрге, тереңдігі 2500 метрге белгіленді. Оның саны, сипаты, орналасқан жері,

нысаналардың көрсетілу тәртібі мен ұзақтығы жаттығудың мақсат-мұратына қарай анықталды. Ең ұтымды жері – «джихадмобилдердің» қимыл-әрекетін және қарсыласты білдіретін нысаналар қойылып, 12794 әскери бөлімінің полигон құрал-жабдықтары қолданылды. Бұған қоса «қарсыластың дрондары» мақсатын 18 метр биіктіктегі гельді шарлар орындады. Жаттығудың тағы бір артықшылығына тоқталсақ, атыстың қорытындысы төрт көрсеткіш бойынша: жабық тоқ ату позициясында артиллерияның атыс міндеттерін орындауы, танк зеңбіректері мен жаяу әскердің жауынгерлік машинасынан атудың нәтижесіне, әуе қорғанысы құралдарымен атыс міндеттерін орындауы, атыс қаруынан атудың нәтижесі бойынша бағаланды. Бригадалық тактикалық оқу-жаттығуының аясында полктік тактикалы-арнайы жаттығу, батальондық топтармен тактикалық жаттығу, дивизионның тактикалық жаттығуы да жүзеге асты. Бір сөзбен айтқанда, әскери колоннаны алып жүру, аса маңызды нысандарды күзету, қарсыластың диверсиялық күшімен күрес, заңсыз жасақталған қарулы құраманы оқшаулау және көзін жою, барлауды ұйымдастыру, елді мекенде қоршауда қалған қарсыласпен ұрыс жөніндегі әрекеттер әбден пысықталды. Әскерилер далалық жағдайда күндіз де, түнде де шеберліктерін шыңдап, жаттығудың күрделі кезеңдерінен өтті. Жауынгерлік ату кезеңінде армиялық авиация техникасы барлау-соққы беруші қимылдар жасады. Жаттығуға қатысушы әскерилер үздіксіз барлау жасау, әскери техника мен қару-жарақты, қорғаныс құралдары мен маскировка

жасауды шебер қолдану жөнінде кәсіби дайындықтың деңгейін көрсетті. Мұның барлығы не үшін қажет? Еліміздің Қарулы Күштерін мына заманның талабына сай ұдайы жетілдіру үшін керек. Оқу-жаттығуы десек те, әбестікке ұрынуға әсте болмайды. «Жау жоқ деме – жар астында, бөрі жоқ деме – бөрік астында» дейді қазақ. Қазір әлем тыныш емес. Мемлекеттің қорғанысы – ең жоғарғы халықаралық стандарттарға сай қазіргі кәсіби армияны дамыту деген сөз.

Нәтижесі не берді?

Жалпы алғанда қолбасшылықтың жеке құрамы 2020 оқу жылында жемісті еңбек етті. Жауынгерлік әзірлікті одан әрі белсендірудің, кәсіби дағдыны барынша арттырудың, әскери тәртіп пен құқық тәртібінің жағдайын жақсартудың оң үрдісін сақтай біліп, жедел және жауынгерлік дайындықта да айтарлықтай нәтижелерге қол жеткізді.

Алда тұрған асқаралы міндеттер

Генерал-майор Асан ЖҮСІПОВ, «Шығыс» өңірлік қолбасшылығы әскерлерінің қолбасшысы: «Ұлы дала әскері – Тәуелсіздік тірегі» жауынгерлік ұранымен басталған 2021 жылдың оқу кезеңінің негізгі тапсырмалары жетерлік. Әскери басқару органдарын, өңірлік қолбасшылық әскерлерін жауынгерлік мақсатына сай міндеттерді шешуге даярлау керек. Бірлескен командалық-штабтық «Батыс-2021» арнайы оқу жаттығуына, әскери мамандықтарға қатысты «Армия ойындары – 2021» халықаралық

жарысына, бірлескен «Достарым-2021» тактикалық арнайы оқу жаттығуына, бірлескен «Түлкі аулау-2021» тактикалық арнайы оқу жаттығуына, барлау топтарының «Алтын үкі – 2021» халықаралық жарыстарына қатысу үшін дайындыққа барынша күш салу қажет. Бұған қоса 2021 оқу жылының қысқы және жазғы оқу кезеңдерінде жауынгерлік әзірлік бойынша тактикалық-саптық сабақтар, әскери бөлімдердің лауазымды адамдарымен курстық (командирлік) даярлық, өңірлік қолбасшылық басқару органдарымен бірлескен штабтық жаттығулар, өңірлік қолбасшылықтың әскери бөлімдерімен командалық-штабтық жұмылдыру оқу-жаттығулары, өңірлік қолбасшылықтың әскери бөлімдерімен екі сатылы командалық-штабтық оқу-жаттығулар, 27943 әскери бөлімінің

бригадалық тактикалық оқу-жаттығуы, өңірлік қолбасшылықтың әскери бөлімдерімен тактикалық-арнайы оқу-жаттығуларын сапалы ұйымдастыру мен өткізу міндеті тұр. Қазіргі соғыс пен қарулы қақтығыстардың түр-сипатын ескеріп, әскерлерді таулы жерлер мен елді-мекендерде жауынгерлік іс-қимылдарға барынша жақындатылған жағдайда даярлауға, қарулы күрестің жаңа құралдарын қолдануға, жеке және ұжымдық қарудан оқ ату бойынша әскери қызметшілердің жеке әзірлік деңгейін жақсартуға, сонымен бірге барлық санаттағы әскери қызметшілердің дене даярлығы деңгейін арттыруға ерекше мән беріледі».

Алуа СӘКЕНҚЫЗЫ
«ШЫҒЫС» өңірлік қолбасшылығы

Халқымызда «Білекті бірді жығады, білімді мыңды жығады» дейді. Бұны берік ұстанғандар білімге құштар келетіні хақ. Осы тұста табандылықпен әскер саласына бет бұрып, қыр-сырын ұғынғысы келетін ұрпақ бар екенін білеміз.

Бүгінгі таңда оларға қорғаныс саласында білім деңгейін арттыруға мейлінше жол ашылып отыр. Күні кеше әскердегі білім жүйесі қандай еді? Қарулы Күштеріміздегі маман саны артты ма? Қазіргі әскери кадрларды даярлау ісі қандай? Осы жайында саралап, көптің қаперіне қажет мәліметтермен бөліскенді жөн көрдік. Сонымен...

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘСКЕРИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ

Маман тапшылығы білінді

Иә, осыдан отыз жылға жуық уақыт бұрын Қарулы Күштеріміз құрылғанын білеміз. Бастапқы жылдарда кезек күттірмейтін мәселелер болды. Ол әскери маман даярлау ісі еді. Сол уақытта әскеріміз кадрларға өте мұқтаж болды. Өйткені Қазақстанның қорғаныс саласындағы өзге ұлт өкілдері өз елін тауып, үдере көшіп, олардың орнын басар лайықты мамандар болмай қалған еді.

Сөзімізге дәлел болсын, 1991 жылдың соңына қарай Қазақстан аумағында КСРО Қарулы Күштері әскерлерінің құрамында жалпы саны 200 мыңдай адам болған екен. Сол офицерлердің

кету деңгейі 1992 жылғы мамырдан 1995 жылғы қаңтарға дейін тізімдік құрамның 89 пайызын құрады. Осыдан келіп, Қазақстан Қарулы Күштерінде әскери мамандардың тапшылығы туындады.

Бұл түйткілді мәселе еді. Содан білікті, кәсіби мамандарды даярлауға мемлекеттік деңгейде маңыз беріліп, оған тұңғыш министрден бастап шенді-шекпенділер атсалысты.

Ұлттық кадрларға мән берілді

Деректерге көз жіберсек, тоқсаныншы жылдары әскери комиссариаттар мен республиканың азаматтық қорғаныс жүйесінде 1949

офицер қызмет атқарды. Оның ішінде ұлты қазақтары 247 (12,6 %) ғана болды. 19 облыстық әскери комиссардың тек 5-уі ғана қазақ еді. КСРО Қарулы Күштері бойынша жалпы 2 830 офицер қазақ ұлтынан болса, Алматы жоғары жалпы әскери командалық училищесіндегі 190 офицердің тек 6-уы қазақ (3 %) болды. Училищеде батальон командирінің бірдебіреуі қазақ ұлтынан болған емес, курсанттардың санына келсек, 87 (9,4 %) қазақ баласы болды. Әскери кадр саясатының осындай зардаптары, әрине, қиыншылыққа кезіктірмей қоймады. Әсіресе, әскери білім саласы жүйесінде ұлттық әскери кадрларды даярлау ең көкейкесті мәселе еді.

1991 жылдың қазан айында Президент Н.Назарбаевтың Жарлығымен Мемлекеттік қорғаныс комитеті құрылып, Сағадат Нұрмағанбетов оған төраға болып тағайындалды. Содан көп ұзамай Сағадат Қожахметұлы полковник Абай Тасболатовқа жауапкершілігі жоғары тапсырмалар жүктеді. Бұл жерде негізгі мақсат ЖОО-дағы әскери кафедралар қызметінің қалпын сақтап, әскери маман даярлау ісін құрдымға жіберіп алмау болатын.

Егемендіктің алғашқы жылдарында Алматыдағы жоғары жалпы әскери командалық училищесіне бастық етіп тағайындаған оған: «Жігіттерді өсіресің және көбіне қазақтың баласын аласың.

Емтиханда аузын ашып, аяғын басып ынта білдірсе, «офицер боламын» десе, мұрнынан боғы ақса да оқуға аласың», - деген екен генерал.

Содан өз еліміздің жігіттеріне мән беріліп, кейіннен ұлттық құрам 95 %-ке жетті. Әскери училищеде бұрын 4 мамандық болса, 1992 жылдан бастап барлығы 11 мамандық дайындай бастады. Бұл кадр даярлаудағы бастапқы қадамдардың бірі еді.

Әуелгіде Ресеймен уағдаласты

Елімізде әскери білім жүйесі енді қолға алынғалы тұрған шақта «қажетті мамандарды қайда даярлаймыз?» деген сұрақ туындады. Сонда шенді-шекпенділеріміздің «кадр дайындау жөнінде өзге елмен шарт жасасу қажет» деген шешімі болды. Бірден көршілес Ресейдің Генералдық штабымен уағдаласуды ойласты. Алайда, Ресей «ә» дегеннен келісім бере қоймады. Қазақстан түгілі, Украина мен Беларусті жолатпады. Не керек, түбінде келісімге келіп, жыл сайын 40 офицер әскери академияға, 250-300 офицер әскери училищеге оқуға қабылданатын болды. Сол жіберілген офицерлердің көбісі қазіргі кезде генералдан бастап дәрежелі шенділер болды.

Жаңа оқу орындар ашылды

Заманауи армия құру – бұл тек техника мен қару-жарақты жетілдіру емес, сонымен бірге бірінші кезекте кәсіби армияның негізі болып саналатын жаңа әскери буынды тәрбиелеу. 1996-2005 жылдар аралығында әскери білім беру жүйесінің негізі қаланды. Республикада бірнеше әскери оқу орындары ашылды. Олар: Ұлттық қорғаныс университеті, Құрлық әскерлерінің Әскери институты, Әуе қорғанысы күштерінің Әскери институты, Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институты, Әскери-теңіз институты. Жұмылдыру резервін толықтыру мақсатында азаматтық оқу орындарында запастағы офицерлер даярлау үшін әскери кафедралар ашылды.

1996 жылы Қарулы Күштерге кәсіби сержанттар даярлау мақсатында Елбасының Жарлығымен Шучье қаласында Қорғаныс министрлігінің Шоқан Уәлиханов атындағы Кадет корпусы құрылды. Оны бітірушілер кәсіби сержанттар институтының негізін құрады. Бүгінгі таңда сержанттар басқару орталық органдарынан бастап ең төменгі бөлімдерге дейін әскерлердің бүкіл құрылымын қамтиды. Ал 1999 жылы ашылған Армия генералы

С.Нұрмағамбетов атындағы «Жас ұлан» республикалық мектебі нағыз патриоттар тәрбиелейтін оқу орнына айналды. Онда тұрмысы төмен және көп балалы отбасыларының балалары білім алуда.

Әскерлерде жеткілікті түрде кадрлар мен зияткер офицерлер әлеуеті қалыптасты. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері институттарының түлектері жыл сайын ел әскери құрылымдарында лайықты қызметтен өтеді. Олардың көпшілігі қазірдің өзінде құрама, әскери бөлім, батальон, рота командирлері лауазымдарында, сондай-ақ Қазақстан мен Ресей әскери академиялары мен университеттерінде оқып, білімдерін жетілдіруде.

Бүгінгі білім жүйесі

Жалпы тәуелсіздік алғалы бері елімізде Қарулы Күштерде әскери кадрларды даярлаудың ұлттық жүйесі құрылды. Жүйе үзіліссіз білім беру үдерісін қамтамасыз етеді. Сондай-ақ Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» Заңында қарастырылған бес деңгейді қамтиды. Яғни, орта білім, техникалық және кәсіби, жоғары білім – бакалавриат, жоғары оқу орнынан кейінгі білім – магистратура және докторантура, сондай-ақ қосымша білім

– әскери кафедралар, қайта даярлау және біліктілікті арттыру.

Орта білімді Астана, Алматы, Қарағанды және Шымкент қалаларындағы «Жас ұлан» республикалық мектептері береді. Ал техникалық және кәсіптік білімді Ш.Уәлиханов атындағы Қадет корпусы ұсынады. Бұл оқу орнын бітіріп шыққан кәсіби сержанттар Қарулы Күштердің әртүрлі лауазымдарында қызмет етуде. Мұнымен қоса Қарулы Күштер әскерлерінің барлық түрлері мен тектерінің мамандары 3 әскери жоғары оқу орындарында даярлануда.

Тәрбиеленушілер тәлім алады

Алғаш «Жас ұлан» мектебі 1999 жылдың наурыз айында ҚР Үкіметі Жарлығына сәйкес құрылды. Тәуелсіз Қазақстанның Қарулы Күштері үшін мектеп қабырғасынан болашақ командирлерді дайындайтын арнайы оқу орнын құру еліміздің Тұңғыш Президенті Н.Назарбаевтың идеясы болып табылады.

Қазіргі кезде мектепте мемлекетіміздің түкпір-түкпірінен жиналған 500-ге тарта ұлан білім алуда. Нұр-Сұлтанда ғана емес, қазір Алматы, Шымкент және Қарағанды қалаларында

тағы да үш «Жас ұлан» әскери мектептері жұмыс істейді. Әскери мектептерде тәрбиеленушілер мемлекеттік және шет тілдерін, жалпы білім беретін пәндер тереңдетіп оқиды және дене шынықтырумен шұғылданады. Мектеп пәндерімен қоса олар жалпы әскери тактика, байланыс негіздері, саптық даярлық, жалпы әскери жарғылар және басқа да әскери пәндерді меңгереді. Заманауи оқу-материалдық база жаңа техникалық құралдарды қолдана отырып интерактивті, компьютерлік және лингафон сыныптарында сапалы оқу процесін ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Әскери пәндер бойынша кабинеттерде ұландықтар тәжірибе жүзінде өткен тақырыптарды пысықтауға әскери техника мен қару-жарақтардың жаңа үлгілері бар. Әскери авиацияны одан әрі оқуды жоспарлаған тәрбиеленушілерге әскери ұшқыш мамандығының негіздерін оқуға мүмкіндік беріледі.

2007 жылғы қыркүйектен бастап «Мемлекеттік авиация орталығы» Республикалық мемлекеттік кәсіпорнының негізінде ұландар үшін «Жеңіл қозғалтқышты ұшқыш» біліктілігі берілетін ұшу дайындықтары бойынша сабақтар жүргізіледі. Ұландар олимпиадаларда, әртүрлі жарыстар мен турнирлерге белсене қатысады.

Олардың жан-жақты дамулары үшін мұражай, театрлар мен спорттық іс-шараларға қатысуларын, атақты ғалымдар мен танымал спортшылармен кездесулер ұйымдастырылады. Одан әрі оқуларын жалғастыру үшін түлектер ҚР Қорғаныс министрлігінің оқу орындарына жіберіледі. Сонымен қатар оқуды шет мемлекеттердің әскери оқу орындарында жалғастыра алады.

Қазіргі кезде «Жас ұлан» астаналық мектебінің түлектері Қазақстан, Ресей, Беларусь, Украина, Түркия, Қытай әскери оқу орындарында білім алуда.

Кәсіби кадеттер қанаттанады

ҚР Қорғаныс министрлігі Шоқан Уәлиханов атындағы Кадет корпусы (бұрынғы атауы) – 1996 жылы Елбасының бастамасымен ашылған, еліміздегі кәсіби сержанттарды даярлайтын бірден-бір білім ордасы.

Кадет корпусының тұңғыш түлектері 1999 жылы 29 шілдеде оқу орнын бітіріп шықты. 2000 жылы 16 ақпандағы Қазақстан Үкіметінің Қаулысы және Қорғаныс министрінің бұйрығы негізінде оқу орнына Ш.Уәлиханов есімі берілді. Ал биыл «Білім туралы» ҚР Заңына сәйкес Қорғаныс министрлігінің Кадет корпусы Әскери колледж болды. Егер бұрын Кадет корпусының

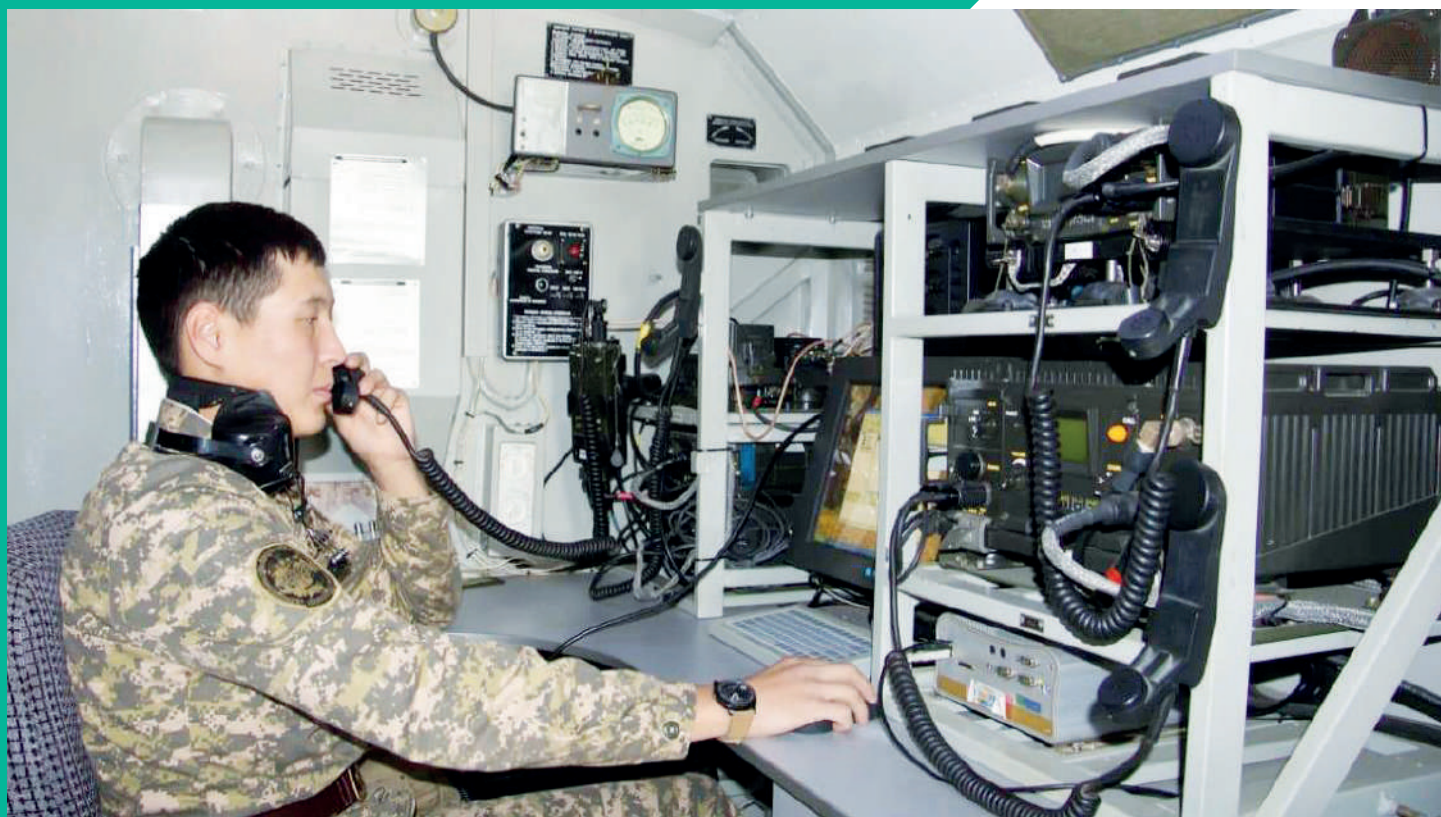
түлектеріне «әскери басқарудың кіші маманы» кәсіби біліктілігі берілген болса, ендігі кезекте оқу орын азаматтық басқарушылармен іс жүзінде салыстырылатын «Әскери істегі кіші буын менеджментінің» мамандарын шығаратын болады. Бұл ретте білім алушылардың «кадет» әскери лауазымы атауы өзгеріссіз қалады.

Қазіргі уақытта Кадет корпусы, яғни ҚР Қорғаныс министрлігінің Шоқан Уәлиханов атындағы әскери колледжі

Қарулы Күштер үшін кәсіби сержанттарды даярлайтын негізгі орталық болып табылады.

Жыл сайын орта есеппен 1500 жас азамат оқу орнына түсуге үмітті. Айта кетейік, 2020 жылы білім беру мекемесіне 240-тан астам кадет қабылданған. 1996 жылдан бері оқу орны 2800-ден астам еліміздің Қарулы Күштері мен басқа да күш құрылымдарында қызмет ететін кәсіби сержанттарды дайындаған.

Оқу орнында білім алу тегін және оқу мерзімі 1 жыл 10 айды құрайды. Кадеттер тұратын орынмен, тамақтанумен және заттай мүлікпен қамтамасыз етіледі. Осы уақыт ішінде болашақ кіші командирлер әскери ғылымды теория және тәжірибе жүзінде де үйренеді.

Оқу процесі барысында әрбір кадетпен Қарулы Күштерде сержанттар құрамы лауазымдарында күнтізбелік 10 жыл мерзімге әскери қызметті өткеру туралы келісімшарт жасалады.

Жиырма төрт жыл ішінде Кадет корпусы әскери білім беру жүйесінде өзінің бағытын берік орнықтырып, кәсіпқой сержанттардың бірталай шығарылымын жүзеге асырды.

Өз елімізде маманданады

Қазір Қарулы Күштер әскерлерінің барлық түрлері мен тектерінің мамандары 3 әскери жоғары оқу орындарында даярланады. Мәселен, Құрлық әскерлерінің әскери институты кадрлар дайындауда орны ерекше. Қарулы Күштердің кіші офицерлер құрамының 70 пайыздан астамы – осы оқу орнының түлектері. Тәуелсіздік жылдары бұл институтты 7 мыңнан астам офицер бітірген. Институттың 70-ке жуық түлегі генерал атағын алған.

Бұдан бөлек, Әуе қорғанысы күштері, байланыс әскері, автоматтандырылған

басқару жүйесі, ақпараттық (кибер) қауіпсіздік саласына кадрлар даярлау мақсатында 2001 жылы құрылған Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институтының да қызметі мақтауға тұрарлық. Институт 10 бағыт бойынша 1 мыңнан астам офицер дайындады. Сондай-ақ Т.Бигельдинов атындағы Әуе қорғанысы күштері институтының да ерекше орны бар екенін айтпасқа болмайды. Бұл оқу орны Әскери-әуе күштеріне ғана емес, Ішкі істер министрлігі мен Ұлттық қауіпсіздік комитеті Шекара қызметі үшін де мамандар дайындайды. Мұнда бүгінге дейін 2 мыңға жуық ұшқыш пен инженер өз істеріне маманданды. Сонымен бірге, Ақтау қаласындағы Әскери-теңіз институты да Әскери-теңіз күштері мен ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімдері кемелері мен жағалау бөлімдеріне, теңіз, ішкі жүзу кемелеріне және Қазақстан азаматтық флотының аралас кемелер қызметіне кадрлар даярлауда белсенділік танытуда.

Мұнымен қоса, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасы атындағы Ұлттық қорғаныс университеті де өзіндік зор үлесін қосып отыр. Ведомствоаралық оқу-әдістемелік орталық болып табылатын бұл университетті жыл сайын 100 офицер тәмамдайды.

Саланы кәсіби мамандармен қамтамасыз етуде әскери-оқыту резервін даярлауға баса назар аударылып отыр. Бұл бағыттағы оқыту ісі азаматтық жоғары оқу орындары жанындағы 29 әскери кафедрада жүргізіледі. Жыл сайын бұл әскери кафедралар 3700-ден астам офицер даярлайды.

Әскери маман – ел қорғанысы

Бүгінде шүкір дейміз, осы оқу орынан түлеп ұшқан мамандарға кенде емеспіз. Мәселен, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Құрлық әскерлерінің Әскери институтында парашютшылар, атқыштар, әскери аудармашылар, әскери инженерлер, сондай-ақ мотоатқыштар, автокөлік әскерлері, зымырандар мен артиллерия қызметкерлері дйындалады. Бұған қоса 2016 жылы «әскер ісіндегі менеджмент» деген жаңа мамандық ашылған болатын. Ал Радиоэлектроника және байланыс әскери инженерлік институтында «Радио және радионавигация», «Байланыс желілері және коммутация жүйелері», «Радиотехника әскерлері», «Автоматтандырылған басқару жүйелері», «Ұйымдастыру және ақпараттық қауіпсіздік технологиясы», «Мемлекеттік құпияларды қорғау-бақылау», «Радио зенитті-зымыран әскерлері», «Радио зенитті-зымыран

әскерлері және технологиялық жабдық» және тағы басқа да мамандық бойынша сарбаздар даярланады. Сондай-ақ, Т.Бигельдинов атындағы Әуе қорғанысы күштерінің әскери институтынан да 8 мамандық бойынша әскери маман даярланады.

Тағы бір айта кетерлігі, жоғары оқу орындарымызда заманға сай жаңа әскери мамандық алуға мүмкіндік бар. Мысалы, осыдан екі жыл бұрын Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институтында «Киберқауіпсіздік» мамандығы ашылды. Бұл мамандық қазақ әскерін ақпараттық технологиялар саласы мамандарымен қамтамасыз етіп, біліктілігін арттыру мақсатында қолға алынған.

Сондай-ақ, өткен жылы Ресей қорғаныс министрлігінің әскери оқу орындарына «Аударма және аударманы жүргізу», «Геоақпараттық картография», «Ғарыштық кешендер желілері мен байланыс жүйелері» және «Жерүсті әскерлердегі емдеу ісі» мамандықтары бойынша нәзік жандарды қабылдау жүзеге асырылады.

Қыздар да оқиды

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің бастамасымен 2016 жылы барлық азаматтық жоғары оқу

орындарында қыздарға арналған әскери кафедралар ашылды.

Әскери кафедраға түсу үшін қыздар медициналық тексеруден, дене шынықтыру стандарттары мен психологиялық тестілеуден өтуі керек.

Қыздардың барлық көрсеткіштері комиссия отырысында қарастырылып, талқыланады.

Жалпы әскери кафедрада білім алған қыздарға ҚР Қарулы Күштері қатарында офицер ретінде өздерін көрсетуге мүмкіндік беріледі. Оқу аяқталғаннан кейін барлық шәкірттерге «Запастағы лейтенант» әскери атағы беріледі және олар автоматты түрде ҚР Қарулы Күштерінің жұмылдыру резервіне түседі.

Білім жүйесі жетілуде

Әскери білім беру жүйесін жетілдіру – еліміздің Қарулы Күштеріндегі негізгі маңызды бағыттарының бірі. Соңғы жылдары әскери білім беру саласында елеулі өзгерістер пайда болды. Әскери кафедраларда жаңа ережелер енгізілді. Салада білім берудің бірыңғай жүйесі құрылды. Әскерилерге жоғары білім беру мақсатында Ұлттық қорғаныс университетінде магистратура, докторантура бойынша мамандар даярланады. Ал әскери институт қабырғасында бакалавр мамандығы бойыншы білім береді. Жоғары

оқу орындарының қабырғасындағы 30 әскери кафедрада запастағы офицерлерді дайындау жүргізілуде. Статистикаға сүйенсек, жыл сайын 3 мыңға жуық әскери қайта даярлау мен біліктілігін арттыру курсынан өтеді.

Әскери ғылымды дамыту мәселесіне келсек, Қорғаныс министрлігіне қарасты ғылыми тәжірибелік база бар. Оның қабырғасында 7 зертхана жұмыс істейді. Сондай-ақ, оқытушылық құрамның біліктілігін арттыру жайы да қарастырылған. Мәселен, 61 докторант білімін жетілдіруде. Бұдан бөлек, мамандардың біліктілігін арттыру мақсатында Назарбаев университетімен ынтымақтастық орнатылған.

Р.С. Жалпы әскери білім жүйесінде моральдық-патриоттық рухты көтеру егемендік пен ұлттық қауіпсіздікті, ұлттық мүдделерді қорғаудың маңызды кепілі болып саналады. Қорыта айтқанда, әскери білім беру жүйесін одан әрі дамыту, заман сұранысына сай жетілдіру, әскери дайындықты арттыру, сондай-ақ жаһандық қауіпсіздікті нығайтуға атсалысу үшін мүмкіндіктерді ұлғайту күн тәртібінен түспек емес.

АҒА БУЫННЫҢ ІСІН ЖҮЙЕЛІ ЖАЛҒАСТЫРЫП КЕЛЕДІ

Полковник Ораз КУЧУКОВ, «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығы әскерлері басшысының тәрбие және идеологиялық жұмыстары бойынша орынбасары

1990 жылдардың аяғында әлемдегі және Орталық Азия аймағындағы өзгерген саяси және әскери жағдай бәріміздің есімізде. Ел сан жылдар бойы аңсаған Тәуелсіздігін алған соң, Қазақстанның алғашқы әскери доктринасын түбегейлі қайта қарауды ғана емес, сонымен қатар әскери қолбасшылық құрылымын да өзгерту қажет болды. Мұндай шешімнің алғышарттарына Ауғанстандағы тұрақсыздықтың жалғасуын, Қазақстанның оңтүстік елдеріндегі, көрші елдердегі қарулы қақтығыстарды жатқызсақ, қателеспейміз. Елдің қауіпсіздігі мен тұтастығын қамтамасыз ету жүйесін оңтүстік стратегиялық бағытта қайта қарау қажет еді.

«Оңтүстік» қалай құрылды?

Оңтүстік аймақтарға орналастырылған әскери бөлімдерді біріктіру және оларды біртұтас басшылыққа бағындыру, яғни елдің оңтүстігінде сенімді қорғанысты қамтамасыз ететін әскерлер тобын құру бұл шешімді жас және тәуелсіз Қазақстанның басшылығы зор батылдықпен дұрыс қабылдады деп ойлаймын. Бұл шешім қолбасшылық штабын Тараз қаласында орналастырумен «Оңтүстік» әскери округін құрудан басталды.

«Оңтүстік» әскери округтің қолбасшысының кеңсесі «Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылымы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2000 жылғы 6 шілдедегі №147 Жарлығын, «Қазақстан Республикасының әскери реформасының тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2000 жылғы 7 шілдедегі №148 қаулысын іске асыру мақсатында құрылды. Со-

нымен қатар 2005 жылға арналған әскери құрылыстың мемлекеттік бағдарламасы мен Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2000 жылғы 11 тамыздағы директивасы назарға алынды. «Көш жүре түзеледі» деген дана халқымыз. Осылайша біздің құрылымның іргесі бекіді, уықтары қатайды.

Ірі әскери құрам Алматы, Жамбыл, сол кездегі Оңтүстік Қазақстан, қазіргі Түркістан, Қызылорда облыстарының және Шымкент қаласының аумағында орналасқан. Осындай қуатты әскерлер тобын басқаруды тек тәжірибелі әскери жетекшіге сеніп тапсыру керек болды. 2000 жылы 15 қыркүйекте Алматы қаласында тұрақты орналасу пунктінде «Оңтүстік» әскери округінің командирі генерал-майор Әлихан Жарболов 03858 әскери бөлімін құрды.

2000 жылдың 15 қыркүйегі «Оңтүстік» әскери округі қолбасшысының кеңсесі құрылған

күні болып саналады. Жауынгерлік ту Қазақстан Республикасы Президентінің 2001 жылғы 13 сәуірдегі Жарлығына сәйкес 2001 жылғы 7 мамырда «Оңтүстік» әскери округінің штабына табысталды. 1990 жылдардың соңында «Отар» оқу орталығын басқарған және «Оңтүстік» әскери округінің командирі болып тағайындалған генерал-майор Әлихан Жарболов «Оңтүстік» әскери округтің құрылуы мен ірге қалауы, әскери бөлімдердің қайта орналасуы және жаңа бөлімдердің құрылуы бойынша негізгі ауыртпалықты көтереді.

Әскерилер Тараздың тынысын ашты

Тәжірибелі генералдар мен офицерлер «Оңтүстік» әскери округі командирлерінің орынбасарлары болып тағайындалды. Олардың қатарында Геннадий Носоновскийді, Владимир Назаренконы, Ержан Садықовты, Берген Сейітқалиевті,

Дамир Халықовты атап айтуға тиіспіз. Бұл офицерлер «Оңтүстік» әскери округінің командирі генерал-майор Әлихан Бірімжанұлы Жарболовтың орынбасарлары бола жүріп, командирдің толықтай сенімін ақтады. Олар «Оңтүстік» әскери округтің құрылуы мен ең қиын алғашқы жылдардағы өте ауыр жүктемені бөлісті.

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2001 жылғы қыркүйектегі директивасы негізінде Жамбыл облысы, Меркі ауданы, Меркі ауылына орналастырумен жеке мотоатқыштар батальоны – 11971 әскери бөлімі құрылды. Тағы бір мотоатқыштар батальоны – 42062 әскери бөлімі Т.Рысқұлов ауданы, Луговое ауылына орын тепті. Қорғаныс министрінің дәл осы директивасына сәйкес 2001 жылдың 1 қыркүйегінде жеке тау-күзет дивизиясы құрылды. Бұл 91678 әскери бөлімі Жамбыл облысы, Жуалы ауданындағы Бауыржан Момышұлы елді мекеніне орналасты.

Тараз – бүгінде әскери бөлімдер әбден орныққан облыс орталықтарының бірі. Ал 1990 жылдардың соңында бәрі басқаша болатын. Қалада әскери формадағы адамдар өте сирек кездесетін. Экономикадағы қиындықтарға байланысты көптеген кәсіпорындар тоқтап қалды. Нәтижесінде жұмыссыздық пен құлдырау, иесіз қалған пәтерлер пайда болды.

Әскерилердің келуі аймаққа жаңа тыныс әкелді. Жұмыс орындары құрылды: келісімшарт бойынша әскери қызметшілер мен запастағы офицерлер жергілікті тұрғындардан «Оңтүстік» әскери округінің әскери бөлімдерінің қатарына шақырылды. Пәтерлер сұранысқа ие бола бастады: Қорғаныс министрлігі оларды сатып алып, әскерилер үшін тұрғын үй қорын құрды.

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2003 жылғы 1 қарашадағы директивасы негізінде Оңтүстік әскери округі қолбасшысының кеңсесі «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығы қолбасшысының кеңсесі болып өзгертілді.

Осы жылдары «Оңтүстік» әскери округі, содан кейін «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығының әскерлерін

Әлихан Жарболов, Уәли Еламанов, Бахтияр Сыздықов, Болат Дарбеков, Талғат Қойбақов, Марат Хұсайынов сияқты тәжірибелі және танымал генералдар басқарды. Олардың әрқайсысы «Оңтүстік» аймақтық қолбасшылығы әскерлерінің дамуы мен нығаюына лайықты үлес қосты. Олардың білікті басқаруының, жұмыс істейтін жүйенің, мақсатқа адалдықтың арқасында «Оңтүстік» аймақтық қолбасшылығының әскерлері дамыды, нығайтылды және жетілдірілді. Олар жауынгерлік дәстүрлерді, жұмыс принциптерін, ұжымшылдық рухын және әскери жолдастықты сақтап, толықтырды және жеткізді.

Қазіргі кезде «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығының әскерлерін генерал-майор Қайдар Қарақұлов басқарады, оның басқаруымен «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығына қарасты бөлімде мен бөлімшелердің әскери қызметшілері өздерінің кәсіби деңгейлерін жақсарту үстінде. Жетілген құрылымдар елдің қорғаныс қабілетін нығайтуға қуатты үлес қосып жатыр деп толық сеніммен айта аламыз.

Біз осылай орнықтық

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2003 жылғы 17 маусымдағы директивасына сәйкес Жамбыл облысы, Т.Рысқұлов ауданы, Луговое ауылында орналасқан жеке барлау бөлімі – 03811 әскери бөлімі құрылды. 2004 жылдың желтоқсанында сол кездегі Оңтүстік Қазақстан облысы, Сарыағаш ауданының Жібек жолы ауылында Қорғаныс министрінің директивасы негізінде жеке мотоатқыш батальоны – 32039 әскери бөлімі ірге қалады, содан соң ол 35748 әскери бөліміне кірді. 2005 жылдың 1 қарашасында сол кездегі Оңтүстік Қазақстан облысының Арыс қаласында 35748 әскери бөліміне кіретін жеке мотоатқыш батальоны – 74884 әскери бөлімі жасақталды.

Оңтүстік аймаққа мықтап орналасқан бөлімдердің әскери компоненті олардың өмірінің ажырамас бөлігіне айналды. Аймақтық деңгейдегі іс-шара шындығында әскери қызметшілердің қатысуынсыз өтпейді. Әскери қызметшілерді

салтанатты іс-шараларға шақыру оңтүстік облыстар мен қалалары әкімдіктерінің құрметіне айналды. Әскери жерде тәртіп пен тағылым бар. Ұлдар мен қыздар әскери формаға таңданыспен қарап, болашақта сол киімді киюді армандайды. Сарбаздар мен офицерлер мектеп оқушыларымен кездесуге келгенде мектеп мұғалімдері қуанады: бұл – Отан қорғаушыларды мысалға ала отырып, балалардың бойында Отанға деген сүйіспеншілік пен патриоттық сезімді тәрбиелеудің ең жемісті әдісі.

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің 2008 жылғы 29 қыркүйектегі директивасы негізінде Гвардейск қаласындағы Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Құрлық әскерлерінің кіші мамандарын даярлау жөніндегі оқу орталығы (30212 әскери бөлімі) «Оңтүстік» аймақтық қолбасшылығының әскери бөлімдерінен шығарылып, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Құрлық әскерлері орталығына бағынатын әскери бөлімдердің қатарына енгізілді. Есесіне Қорғаныс министрінің 2010 жылғы 30 қарашадағы директивасы негізінде Жамбыл облысы, Қордай ауданы, Гвардейск ауылында резервтік танк бригадасы (22326 әскери бөлімі) құрылды.

2010 жылғы 25 қарашада Қорғаныс министрінің директивасы негізінде радиациялық, химиялық және биологиялық қорғаныстың жеке батальоны – 22534 әскери бөлімі Жамбыл облысының орталығы Тараз қаласына орналастырылды. 2019 жылдың қыркүйегінде Қазақстанның Қорғаныс министрінің бұйрығына сәйкес бұл бөлімшеге бірінші қазақ генералы генерал-майор Шәкір Жексенбаев тағайындалды. 2013 жылы Қорғаныс министрінің бұйрығы негізінде механикаландырылған бригада – 12740 әскери бөлімі мен артиллериялық бригада – 29108 әскери бөлімі Алматы облысы, Кербұлақ ауданының Сарыөзек елді мекенінде орналасқан, сондай-ақ Панфилов облысының Жаркент ауылында орналасқан жеке мотоатқыш батальоны 74261 әскери бөлімінің бір бөлігі болды. Содан соң «Оңтүстік» аймақтық қолбасшылығының әскери

бөлімдерінен шығарылып, Қазақстан Қарулы Күштері Құрлық әскерлері Аэроұтқыр әскерлеріне бағынуға берілді.

Қорғаныс министрінің бұйрығы негізінде 2013 жылдың 7 шілдесінде 21450 әскери бөлімінің қорына Жамбыл облысы, Қордай ауданы, Гвардейскауылында 40-шы «Отар» әскери базасы құрылды. 2014 жылдың 1 наурызында Қорғаныс министрінің бұйрығы негізінде сол кездегі Оңтүстік Қазақстан облысының Арыс қаласында жеке артиллериялық дивизия – 16752 әскери бөлімі ірге қалады. 2015 жылдың 1 шілдесінде Қорғаныс министрінің бұйрығы негізінде Қызылорда қаласында жеке барлау бөлімі – 66597 әскери бөлімі ашылды. Қорғаныс министрінің 2018 жылғы 21 сәуірдегі бұйрығы негізінде Тараз, Шымкент және Қызылорда қалаларында аумақтық қорғаныс бригадалары жасақталды.

2019 жылы Қорғаныс министрінің бұйрығы негізінде Тараз қаласының әскери госпиталі мен Гвардейск қаласындағы әскери госпиталь «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығының әскери бөлімдерінен шығарылып, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің материалдық-техникалық қамтамасыз ету және қару-жарақ бастығының орталық бағынысты әскери бөлімдеріне енгізілді. Бүгінде қайта құру кезеңдерінен кейін «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығының жауапкершілік саласына үш аймақ кіреді: Жамбыл, Қызылорда және Түркістан облыстары.

Біздің жауынгерлер полигондарда ыстық-суыққа әбден піскен

«Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығының тарихында ерекше орын алатын, 2013 жылы «Отар» 40-шы әскери базасында өткен Қазақстан мен оның Қарулы Күштері тарихындағы алғашқы жауынгерлік парадтың маңызы зор. Еліміздің тұңғыш Президенті – Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Жоғарғы Бас қолбасшысы Нұрсұлтан Назарбаев Отан қорғаушылар күніне арналған Жауынгерлік па-

радты көру үшін полигонға келген болатын. Сондай-ақ, «Отар» 40-шы әскери базасы «АрМИ» халықаралық ойындары кезеңдерінің қуатты алаңына айналды. 2016 жылдан бастап Мәтібұлақ пен Гвардейск полигондарында «Артиллерия отының шеберлері», «Сұңқарлар», «Сенімді қарсы алу» сайыстары өткізіліп келеді. Жарыстарға шетелдік қатысушылардың бағалауы бойынша, базаның жоғары деңгейде дайындалуы барлық жарыстарды лайықты деңгейде өткізуге мүмкіндік берді.

«Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығы әскерлерінде республиканың аумақтық тұтастығы мен егемендігінің қарулы қорғалуын қамтамасыз ететін деңгейде аймақтық қолбасшылық әскерлерінің тұрақты жауынгерлік және жұмылдыру дайындығын сақтауға үлкен көңіл бөлінеді. Қолбасшылықтың «Мәтібұлақ», «Мөңке», «Айша-бибі», «Көктал» және «Дарбаза» оқу орталықтарындағы әскери полигондары бөлімшелер мен бөлімдердің практикалық экскурсияларын өткізу функцияларын толығымен орындайды, әскери қызметшілердің кәсіби шеберліктерін арттыруға ықпал етеді.

Ахуалдың кез келген жағдайында жүктелген міндеттерді ойдағыдай орындау үшін әскерилердің жауынгерлік қабілетінің артуы әр жылдары «Оңтүстік» ӨҚ полигондарында өткен ауқымды халықаралық жаттығулар барысында бірнеше рет көрсетілді. Оқу-жаттығулар барысында әскерилер өздерінің далалық дайындықтарын арттырады, ал командирлер мен штабтар арнайы операцияларды ұйымдастыруда тәжірибе алады, күштердің коалициялық тобын құру, орналас-тыру және пайдалану мәселелерін зерттейді.

«Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығы жедел және жауынгерлік дайындықты жүргізудің формалары мен әдістерін, әскерлерді өз бетінше де, басқа әскерлермен және әскери құрамалармен ынтымақтастықта қолдану теориясы мен практикасын үнемі жетілдіріп отырады. Әскерлерде «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығы құрылғаннан бастап,

әскери қызметшілердің өздерінің тікелей міндеттерін сапалы орындауы үшін жағдай жасау бойынша орасан зор жұмыс жүргізілді. Бұл, ең алдымен, әскери қалашықтардың орналасуы мен әскери қызметшілер мен олардың отбасыларының әлеуметтік мәселелерін шешуге қатысты.

Ғасырлар мен мыңжылдықтар тоғысында құрылған «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығы бүгінде Қазақстан Қарулы Күштерінің Құрлық әскерлеріндегі ең қуатты және ірі жедел-тактикалық құрамалардың бірі болып табылады.

Соңғы 20 жыл ішінде «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығының әскерлері әртүрлі жедел-тактикалық және командалық-штабтық жаттығуларға, соның ішінде халықаралық жаттығуларға қатысты. Осы жаттығулардың ішінде: «Іле», Алдаспан», «Айбалта», «Қаратау», «Өзара іс-қимыл», «Бейбіт миссия» және т.б. атап өтуге болады.

«Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығы – бұл Қазақстанның оңтүстік шекараларында қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша күрделі, ауыр және ауқымды міндеттерді орындауға қабілетті өзін-өзі қамтамасыз ететін күштер тобы. Осыдан 20 жыл бұрын құрылған «Оңтүстік» аймақтық қолбасшылығы Қазақстанның Құрлық әскерлері құрамындағы оң қанаттан және алға ұмтылушылардың бірі болып табылады, бұл жауынгерлік жарыстың нәтижелерімен дәлелденген. «Оңтүстік» өңірлік қолбасшылығы 2019 және 2020 оқу жылдарында бірінші орын алып, көшбасшы ретінде өзінің 20 жылдығын атап өтті. Құрылымның құрлықтағы және Қарулы Күштердегі орны айрықша.

«Оңтүстік» аймақтық қолбасшылығының әскерлері осы бірлестіктің бастауында тұрған және оны құрғандардың даңқты дәстүрін жалғастыруда. Олар елдің қорғанысын қамтамасыз ету, әскери агрессияны тойтару, сыртқы қауіп-қатерлердің алдын алу және мемлекеттегі ішкі тұрақтылықты қамтамасыз ету жолында бүкіл қазақстандық армияның ортақ ісіне өз үлестерін қосуды жалғастыруда.

ӘУЕ КЕҢІСТІГІН КҮЗЕТУ ҚЫРАҒЫЛЫҚТЫ ҚАЖЕТ ЕТЕДІ

Ұшы-қиыры жоқ көк аспан біздер – қарапайым жандар үшін қол жетпес биіктіктің, ой жетпес шексіздіктің символы іспеттес. Аспан әлеміне анықтама бер десе, біздің бар айтатын әңгімеміз осымен тәмам. Ал сол әуе кеңістігін қалтқысыз күзетіп, жердегі тіршіліктің тыныштығына жауап беретін мамандар жайлы біз біле бермейміз.

Олар үшін көк аспан – маңызды объект. Олар еліміздің әуе кеңістігін әртүрлі жағдайларда, кез келген биіктік пен шептерде әуе соққыларынан қорғайды. Біздің бүгінгі айтпағымыз Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлері, соның ішінде еліміздің батыс өңірінде орналасқан 51809 әскери бөліміне қарасты 51809 «Б» әскери бөлімі жайында.

Бұл әскери бөлімнің негізгі тапсырмасы – еліміздің батысының әуе кеңістігін күзету мен қорғау. 51809 «Б» әскери бөлімінде 100-ден астам әскери қызметші қызмет атқарады. Олардың барлығы – келісімшарт қызметкерлері. Бөлімде таңсәриден «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін күзету мен қорғау қызметіне түсуге бұйырамын!» деген бұйрық

алынған сәттен бастап бір тәулік бойы әуе кеңістігіне жауапты тұлғалар өз қызметтеріне кірісіп кетті. Негізгі тапсырмалары – Қазақстан Республикасына қарасты әуе кеңістігіне барлау жүргізу. Таңертең ең алдымен, жауынгерлік кезекшілікке түсу рәсімі өтеді екен. Жауынгерлік жоспарына сәйкес одан кейін сабақтар басталды. Атап айтқанда, арнайы дайындық,

саптық дайындық, атыс дайындығы, жаппай қырып жою қаруынан қорғану, дене дайындығы.

Осы жерде негізгі басымдық дене дайындығы мен атыс дайындығына беріледі. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Жоғарғы Бас Қолбасшысы Қ.Тоқаевтың әскерге ерекше көңілбөлуінің арқасында жауынгерлік дайындық тапсырмалары бүгінде едәуір қиындаған. Әуе оқу нысаналары күрделенген. Барлық әскери техникалар заманауи құрылғылармен жаңартылып, жабдықталған. Жауынгерлік кезекшілік атқаратын әскери техникалар Қазақстан Республикасында модернизациядан өткізіліп, сапқа қойылған.

Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлерінің бір ерекшелігі Қарулы Күштер әскерлерінің басқа тектері мен түрлеріне қарағанда үнемі және тұрақты әзірлікте болады. Және Қазақстанның әуе шептерін күзету бойынша кезекшілік атқарады.

Отан қорғаудан артық міндет жоқ! Армия – мемлекеттің берік қорғаны. Бүгінгі әскер – байрақты батыр бабалардың ұрпағы! Даңқты батыр бабаларымыздың ерлік дәстүрін лайықты жалғастырушылар – 51809 «Б» әскери бөлімінің жеке құрамы келісімшарт негізіндегі әскери қызметшілерден жасақталған екен.

«Бізде офицерлер де, сержанттар мен қатардағы құрам лауазымдарындағы әскери қызметшілер де келісімшарт

негізінде қызмет атқарады. Келісімшарт бойынша әскери қызмет – бұл мемлекеттік қызметтің ерекше түрі ғана емес, кәсіби өсу келешегін беретін, әскери қызметшінің өзінің, оның отбасының әлеуметтік қорғалуын қамтамасыз ететін абыройлы жұмыс», – дейді 51809 «Б» әскери бөлімінің батальон сержанты 3-ші сынып сержанты Бисенбек Батырбекұлы Алтынбеков әңгіме барысында.

Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлеріндегі қызмет жинақылыққа, өз-өзіне сенімділікке міндеттейді, тез дұрыс шешім қабылдау қабілетін дамытуға мүмкіндік береді.

Даңқты қолбасшы, біртуар тұлға Бауыржан Момышұлының «Атқа мініп жүре алмайтынға жуас та асау, жебе де қысқа, тартпа да бос, ердің үсті де қолайсыз, тізгін де ұзын көрінеді – барлық сылтауды жайып салады» деген қанатты сөзі бар емес пе еді?! Алайда бұл әскери бөлімде сайдың тасындай сараланған әскери қызметшілер қызмет атқарады. Олай дейтініміз, 51809 «Б» әскери бөлімі батальондар арасында 2020 жылдың оқу қорытындысы бойынша 1 орынды жеңіп алыпты. Ал жалпы бригада, яғни 51809 әскери бөлімі Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлері бөлімдерінің арасында 1 орынды иеленген. Бұл биылғы жылдың қорытындысы бойынша үздік нәтиже! Демек осы бөлімде қызмет атқаратын әрбір әскери қызметшінің қажырлы еңбегі деуге толық негіз бар.

Қазіргі уақытта Қазақстан армиясы инфрақұрылымы мен материалдық-техникалық базасы жетілдірілген,

Әуе шабуылына қарсы қорғаныс құралдары заманауи қару-жарақ түрлерімен жабдықталған. Енді сол заманауи қару-жарақ түрлерін игеріп, жауынгерлік кезекшілік қызметін атқару – жеке құрамға қойылған негізгі тапсырма. Бөлімдегі әскери қызметшілер келісімшарт негізінде жасақталғандықтан, бұл ретте батальон сержантының атқаратын рөлі зор. Өйткені қызмет уақытынан басқа олардың бөлімнен тыс уақытындағы әрекеттеріне жауапты болатын батальон сержанты әрбір бағынысты жеке құрамды жіті танып, зерттей білуі тиіс. Ал жеке құрамда қызмет ететін әскери қызметшілердің тереңдетілген жеке тәрбиесін жүргізбей, анықтап білу мүмкін емес дейтін болсақ, жеке тәрбие жұмысының негізінде командирдің өзінің бағыныштыларын әртүрлі жағдайдағы әскери қызметте жан-жақты зерттеу барысында жинақталған

әскери қызметшінің жеке тұлғасын терең білуі жатыр.

Демек батальон сержантының негізгі тапсырмасы – бағынысты жеке құрамды терең зерттеп білу. Өйткені жеке құрамның жауынгерлік дайындықта, жауынгерлік кезекшілікте, тәуліктік және қарауылдық қызметте өз міндеттерін жоғары дәрежеде атқаруларына дайындау – осы батальон сержантының тікелей міндеті. «Қайрат етер мезгілде, жүк көтерер нардай бол. Ақыл айтар мезгілде, мың жасаған шалдай бол» деп Бауыржан Момышұлы айтқандай, бағынысты дайындау – оңай міндет емес.

51809 «Б» әскери бөлімінің сержанты 3-ші сынып сержанты Алтынбеков Бисенбек Батырбекұлы батальонның жоғары белестерден көрінуі әрбір әскери қызметшінің өз міндеттерін терең түсінуінде екендігін айтады. Күнделікті жеке құраммен саптық дайындық, дене дайындығы және тағы басқа дайындықтар батальон сержантының жеке ұйымдастырылуымен өткізіледі.

Егер осындай нар тұлғалы азаматарымыз Отан қорғау сапында көптеп қызмет етсе, тәуелсіз еліміздің аспаны берік қолда деп үлкен сеніммен айта аламыз.

Батальон сержанты 3-ші сынып сержанты Бейсенбек Батырбекұлымен әңгімеміздің барысында байқағанымыз, еліміз Қарулы Күштерінің мәртебесін көтеру және жастардың әскери-патриоттық сезімдерін арттыру мақсатында бөлімде Ашық есік күндері, әртүрлі кездесулер ұйымдастырылып өткізу жұмыстары лайықты жолға қойылған.

Жалпы Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлері радиотехникалық әскерлер және зениттік-зымырандық әскерлерден тұрады. Радиотехникалық әскердің негізгі міндеті – үздіксіз әуе кеңістігін бақылап отыру, қарсыластың байқалған нысаналарын, олардың тұрған және қозғалыстағы орнын, жылдамдығын, ұшу бағытын айқындау, зениттік-зымырандық әскерлер қарсыластың шабуылын қайтаруға, тойтарыс беруге мүмкіндік жасау, белгісіз ұшу нысандарымен жаудың әуе нысандарын жою.

Кез келгеннің қолынан келе бермейтін тапсырманы абыроймен орындау – үлкен мәртебе. Бөлімді аралау кезінде жолықтырған екінші әскери маманымыз – кіші сержант Қожағалиев Армат Қасымғалиұлы. 1993 жылы Батыс Қазақстан облысында дүниеге келген ол Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінде 2014 жылдан бері қызмет атқарады екен. Лауазымы – станция бастығы, аға механик. «Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері қатарында қызмет атқаратындығымды мақтан тұтамын. Әскерде барлық жағдай жасалған. Әскери адам болу менің бала күнгі арманым болғандықтан, әскери өмірге төселу аса қиындық туғызған жоқ. Қазіргі уақытта өмірден алған тәжірибелерім мен сабақтарымды шыңдап, алға қарай өрлеу үстіндемін», - дейді ол.

Бүгінде үйленіп, екі бала тәрбиелеп отырған кіші сержант Армат Қожағалиевтің арманы – бағып-қағып отырған перзенттері мақтан тұта алатындай қызмет атқару, жоғары белестерден көріну. «Келіншегім Іңкәр атқарып отырған қызметіме түсіністікпен қарайды. Бір сөзбен

айтқанда, әскери адамның жұбайы болуға көндіккен. Менің жақсы жетістіктерге жетуіме септігін тигізіп жүрген жан», - дейді ол.

Бүгінде көркейіп, қарулы Күштер қатарында лайықты орнын алған әскери бөлімнің жеткен жетістіктері ұзақ жылғы еңбек пен төккен тердің арқасында екендігі айтпаса да түсінікті.

Айбынды армия – ел егемендігі мен қауіпсіздігінің кепілі. Қарулы Күштер қатарында болып, Отанды қорғау – мәртебелі миссия әрі жоғары жауапкершілік.

Маңғыстауда орналасқан 51809 «Б» әскери бөлімі Қазақстан Республикасының батысындағы Әуе кеңістігін күзету мен қорғау мақсатында құрылған 51809 әскери бөлімінің бөлімшесі (батальо-

ны) ретінде есептеледі. Ал 51809 әскери бөлімінің аумағы мемлекетіміздің төрт облысын қамтиды. Маңғыстау өңірі, Батыс Қазақстан облысы, Атырау және Ақтөбе облысында орналасқан әскери бөлімшелер кіреді. Жалпы алғанда, 2 батальон, 8 ротадан тұрады.

Мемлекетіміз егемендігін алғаннан кейін 1997 жылы еліміз батысының әуе кеңістігінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында Форт-Шефченко қаласына жеке радиолакациялық ротасы көшірілді. Ал 2003 жылы бригада Қазақстан Республикасы батысының әуе кеңістігін күзету және қорғау тапсырмасымен Алматы қаласынан Ақтау қаласына көшірілген еді.

1992 жылғы 19 маусымда Қорғаныс министрінің директивасы негізінде Қазақстанда Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлері құрылды. Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлері, міне 28 жыл егемен Қазақстанның әуе кеңістігін әкімшілік аудандарға, аса маңызды мемлекеттік, өнеркәсіптік және әскери объектілерге, әскерлер орналасқан аудандарға әуе соққылары шабуылынан қорғап келеді.

Біз армиямыздың жауынгерлік қуатына нық сенімдіміз! – деп Қазақстан Президенті – Қарулы Күштердің Жоғарғы Бас қолбасшысы Қасым-Жомарт Тоқаев мырза айтқандай, Қарулы Күштеріміз күннен күнге қарыштап дамып, жоғары белестерді бағындырып келеді.

Мерuert САФАЕВА

«ТӘРТІПКЕ БАС ИГЕН ҚҰЛ БОЛМАЙДЫ»

Қазақтың батыры, даңқты қолбасшы, Ұлы Отан соғысында өзінің ерекше тактикасымен танылған, жазушы Бауыржан Момышұлының туғанына – 110 жыл. Бауыржан Момышұлын ұрпақ білекті батыр, жүректі қолбасшы санайтыны, оған ұқсасын деп есімін балаларына, немерелеріне қоятыны да белгілі. Ал батырдың соңына мұра еткен қазынасын оқып, одан нәр алып, оны өзінің кумирі ретінде санайтын азаматтар да аз емес. Осы мақсатта біз Бауыржанды пір тұтып, оның әр сөзін тұмардай етіп, өзгелерге сабақ ретінде қолданып жүрген азамат, қол күрестен халықаралық дәрежедегі спорт шебері, ҚР бес дүркін рекорд жасаған, Б.Момышұлының «Намыс» төс белгісінің иегері, запастағы майор Тимур Спатаевпен кездесіп, бізді қызықтырған біраз сұраққа жауап алып қайттық.

– Сіз Момышұлын өз кумирім деп санайсыз. Осы себепті ең бірінші ойға оралатыны, неге басқа Ұлы Отан соғысының батырлары емес, екі мәрте Кеңес Одағының батыры атанған ұшқыш Мәлік Ғабдуллин емес, рейхстагқа ту тіккен Рахымжан Қошқарбаев емес, неге дәл Бауыржан Момышұлын пір тұтасыз, осы жайлы айтсаңыз....

– Қазақтың әр ұлы – батыр! Сол кезде Отан үшін соғысқандардың бәрі, шейіт болғандардың бәрі – батыр. Себебі олар елін, ұрпағын қорғау үшін аттанды. «Ат басына күн туса, ауыздықпен су ішер, Ер басына күн туса, етігімен су кешер» деген. Елім деген ер көп. Сол сұрапыл соғыста ерлік көрсеткен Мәлік Ғабдуллин де, Рақымжан Қошқарбаев та – батыр. Біздің алғашқы Қорғаныс министрі болған Сағадат Нұрмағамбетов те – батыр. Бәрін құрметтеймін. Бәрін пір тұтамын. Дегенмен, солардың ішінде ерекше жаныма жақыны, пір тұтар тұлғам осы – Бауыржан Момышұлы. Оның әр сөзінде батырлық бар, батылдықтың бар. Ер жігітті шыңдайтын мықты сөздері көп. Оқып отырып, іштей өзіңді батыл болуға тәрбиелеп отырғаныңды байқамай да қаласың. Мықты, нағыз пір тұтар тұлға!

– Бауыржанның мықты қолбасшылығынан, әскерилігінен басқа, жазушылық қыры да бар. Ол жазған кітаптардың қайсысын сіз аса

ыждағатпен оқыдыңыз?

– Өз үйімнің төрінде де Бауыржанның бірнеше кітабы бар. Және Бауыржан туралы жазылғандары да бар. Ал, кітапқа келсек, әрине «Ұшқан ұя» кітабы. Батырдың мінезін қалыптастырып, тәрбиелеп, шыңдаған ортасы. Алғашқы тәрбие мектебі болған атасы Имаш пен әжесі Қызтумас, әкесі Момыш. Мыңбұлақ ауылы. Бауыржан «Ұшқан ұя» атты еңбегінде былай дейді: «Жарық дүниеге келгеніме екі-үш ай болғанда шешем мені күн көзіне шығарып, Имаш атамның алдына әкеліпті. Атам ерте көктемде ағаш отырғызып жүр екен.

– Атасының қолын ұзартып, қолқабыс беруге келді, - депті шешем ізетпен иіліп. Атам еміреніп мені алақанына алыпты. Қолыма жас бұтақ ұстатып:

– Құрық деп берсем – құл болма, Шыбық деп берсем – шіл болма Бәрінен де, шырағым, Баяны жоқ ұл болма, - деп келініне

мені қайтарып берген екен».

Атасымен алғашқы дидарласуының құрметіне деп, алғашқы өсиет өмірлік өнеге болсын деп әкесі сол күні мал сойып ауыл ақсақалдарының басын қайта қосыпты. Осы ақ батадан Бауыржанның ғұмыры «баянды» болды. Халық таныды. Батырлығын бүкіл ел мойындады. Осыдан кейін өзім қазақтың әр ақ батасының кереметтігін айтқым келеді.

– Бауыржанның «Ұшқан ұя» кітабы жаныма жақын дедіңіз. Сол кітабында Бауыржан Момышұлы өмірде қанша ұстазым болса да, ең алғашқысы әжем, әкем деген мысалдар келтірген. Сіз спортшы ретінде отбасы тәрбиесінде спорттың орны қандай? Балаңызда да сондай ептілік бар ма?

– Әрине, үйде жаттықтыру залы бар, дәлізге де жаттықтыру турнигі орнатылған. Менің айтайын дегенім, мынада. Бауыржан Момышұлы – айна. Мына біз алдымызға қарағанда сондай мықты тұлғаларды көріп, жөн таптық.

Ал балаларға біз айнамыз. Олар бізге қарап, біздің ісімізге қарап, бағыттарын айқындайтын болады. Спорт еш жерде көптік етпейді. Балаларым өзіңіз көргендей, спортпен үйде менімен бірге айналысады.

– Бауыржан Момышұлының ең айқын сипаттары?

– Бала кезде өте жүйрік, жылдам, епті, ширақ болған деседі. Сол себепті оны «Шаң тимес» атаған екен. Оның жүректілігі бөлек әңгіме, өзінің: «Ерлік – елдің қасиеті, жүректілік – жігіттің қасиеті» деген сөзі бар. Осы жүректілігі маған қатты ұнайды. Осы қасиет бар қазақтың жігітінің бойында болғанын қалаймын.

– Естуімше, жұбайыңыз да спортшы. Оның да сіз сияқты ел мақтанарлық атақ-абыройы бар. Екі ел мақтанышына бір үйде қиын емес пе?

– Сыртта ел намысын қорғаймыз. Елдің абыройын асқақтатуға барымызды саламыз. Дегенмен, үйде екеуіміз де мүлде басқашамыз. Мен – отағасымын, ол – ана. Ал, бала тәрбиесінде екеуіміздің де бірдей береріміз бар. Аллаға шүкір!

– Израильде әр офицер «Волоколоск тас жолы» кітабын оқуы міндетті екен. Сіздің ойыңызша, армияның қай саласында Бауыржанның кітабын қолданған жөн?

– Ол кітаппен менде таныспын. Александр Бек жазған. Онда соғыс тактикасы жақсы жазылған. Көп мемлекет оны міндетті оқу құралына айналдырған. Бізде де Бауыржан Момышұлының еңбектері көп оқу құралына айналса екен деген ниет бар. Әрбір Отан қорғаушының ұранына айналатын сөздері қаншама. Жігітті шыңдайтын, қайсарлыққа, батылдыққа тәрбиелейтін сөздерін офицерлерді, сарбаздарды тәрбиелеуде қолданса деген ой бар. «Соғыс психологиясы» деген кітабы әскери оқу орындарының міндетті оқу құралына айналса деген ойым бар.

– Биыл елдегі пандемия жағдайына байланысты дезинфекция жұмыстарына қатысқан көрінесіз.

– Осы жерде тағы да «Отан үшін отқа түс – күймейсің» деген Бауыржан Момышұлының сөзі еске түседі. Төтенше жағдай жарияланған соң, ел Президентінің Ж а р л ы ғы м е н ә с к е р и м і н д е т т і л е р д і шақыру басталды. Қорғаныс істері жөніндегі департаментіне өзім барғаным рас. Оның себебі аз да болса, бір көмекке жарайын деген ой болатын. Біраз жұмыстар жасалды.

– Қ о р ы қ қ а н жоқсыз ба, қанша дегенмен үйде жарыңыз, балаңыз бар дегендей...

– Қ и ы н жағдайда үйде жатқан – ер жігітке ж а р а с п а й т ы н

қылық. Оның үстіне мен 17 жыл әскери қызметте болған адаммын. Сондықтан, дәл осындай пандемия жағдайында қол қусырып отырған әр жігіттің жігіттігіне сын емес пе?.. Бір адамға болса да қолұшын беру, отбасына көмек көрсету, қарттарға қарайласу секілді жұмыстар атқарылды. Бәрінің басы-қасында болдық. «Ержүректілік пен батылдық жүректен шығуы тиіс» дейді Баукең. Ол шынайы болуы керек. Сонда ғана лайықты бағасын береді халық.

– Сіз және командаңыз дене шынықтыру жаттығуларын жасағанда Момышұлының қанатты сөздерін айтып жасағанын көрдік. Осы жайында айта отырсаңыз..

– Таңғы сапқа тұрғанда, кешкі сап түзегенде Бауыржанның қанатты сөздері бәріміздің рухымызды көтергені рас. Шынықтырды, шымыр етті. Кез келген Қазақстанның азаматы Бауыржанды бір тұтуына болады деп ойлаймын. Біз емес, сонау революционерлер де, әскерлері де бір тұтты.

«Тәртіпсіз ел болмайды
Тәртіпке бағынған құл болмайды» деп біз, төтенше жағдай кезінде ел ішіндегі тәртіптің сақталуын, вирустың таралмауы үшін атсалыстық. Бауыржанның әр сөзінде даналық бар.

– Сұхбатыңызға рақмет!

Лейтенант Қ.АҚЫЛБЕКОВА
ҚР ҚМ Медиа орталығы

ЭЛИТА АРМИИ - «ПАНЦИРНАЯ ПЕХОТА»

В годы Великой Отечественной немцы показали себя мастерами возведения хорошо укрепленных полос обороны, включающих в себя фортификационные укрепления, подземные бункеры, огневые точки с пушками и пулеметами. Прорывая их, советские войска, даже при непосредственной поддержке танков, зачастую несли крупные потери. Однако уже к 1943 году командование РККА выработало собственный рецепт преодоления вражеских рубежей. Были созданы штурмовые инженерно-саперные бригады, которые простые бойцы называли «панцирной пехотой»...

Идея была не новой. Еще во время Первой мировой войны в германской армии существовали саперно-штурмовые отряды, задачей которых было первыми пересечь «ничейную полосу», войти в первую линию вражеских окопов и очистить ее в рукопашном бою, проделывать проходы для собственной наступающей пехоты в заграждениях противника и многое другое. Недаром британский военный документ времен войны, говоря о предназначении штурмовых отрядов, отмечал: «Эти отряды служат для выполнения чисто наступательных задач особо трудного характера. Их пускают в дело только там, где успеха от обычной пехотной атаки ожидать трудно». Все это означало, что

штурмовики должны были иметь подготовку не только пехотинца, но и военного инженера. В ходе военных действий штурмовые части превратились именно в ударную силу, оснащенную самым разнообразным вооружением, укомплектованную профессионалами и способную решать самый широкий спектр боевых задач.

В Красной Армии эту старую идею осовременили. 30 мая 1943 года было завершено формирование первых пятнадцати штурмовых инженерно-саперных бригад, которым ставилась задача прорыва немецких укрепрайонов. Бойцами этих подразделений становились физически сильные молодые мужчины, в возрасте до сорока лет, хорошо

разбирающиеся в технике. В основном эти части формировались на базе уже воюющих саперных батальонов, хорошо показавших себя в боях. Офицеры подразделений были более грамотны в отношении общей и тактической подготовки, дорожили своими бойцами.

Соответственно задачам изменилась подготовка личного состава. Упор был сделан на преодоление полос препятствий, обучение рукопашному бою с применением холодного оружия, шанцевого инструмента и без оружия, метанию гранат. Например, капитан М. Цун, командир 62-го штурмового батальона 13-ой ШИСБр стрелял боевыми патронами на занятиях, на которых будущие саперы ползали по-пластунски. В результате его бойцы не уступали самым лучшим инструкторам-пластунам. Саперов-штурмовиков также тренировали быстрым рывком по пересеченной местности с усиленным боекомплектом гранат и взрывчатки.

Бойцов ШИСБр вооружали в основном автоматическим оружием — ППШ (пистолет-пулемет Шпагина), позднее ППС (пистолет-пулемет Судаева), холодным оружием. Весьма щедро оснащались снайперскими винтовками и ручными пулеметами, а также огнеметами. В некотором количестве использовались ПТРД (противотанковое ружье Дегтярева) и ПТРС (противотанковое ружье Симонова) для стрельбы по дотам и дзотам противника, вернее по их стальным бойницам. Имелись на

вооружении и ручные гранаты от противопехотных наступательных до противотанковых, применяли и коктейль Молотова. Также широко и успешно применялись собаки-миноискатели.

Снаряжение и облик бойца штурмовика заканчивал камуфлированный или защитного цвета маскировочный костюм, стальная каска и стальной нагрудник, который предохранял от мелких осколков и автоматных и пистолетных пуль и холодного оружия в условиях ближнего боя. Кроме стандартной подкладки, солдаты под этот «панцирь» одевали ватник с оторванными рукавами, для увеличения амортизации удара. Стальной нагрудник был нескольких типов: СН-38, СН-39, СН-40, СН-40А, СН-41, СН-42, толщина стали от 2 мм, вес от 3,5 кг. Были зафиксированы случаи стрельбы в упор из пистолета и сохранения при этом в целостности бойца. Из-за этого нагрудника на фронтах эти части часто называли «панцирной пехотой». Нагрудник хорошо показал себя в уличных боях, но им обычно не пользовались в боях вне городских условий.

Наличие одежды под бронежилетом уменьшало не только после контузионную травму от попадания пули, а также воздействия ударной волны при взрыве снарядов или мин. Стальной нагрудник состоял из двух бронещитов, соединяющиеся с помощью металлической петли и брезентовых ремней. Схема из двух бронещитов обеспечивала удобство при ношении, так как с ним можно было присесть в транспорте, в таком положении нижний щит приподнимался. Также схема из двух щитков обеспечивала максимально большую площадь

защиты тела.

По современному классу защиты стальной нагрудник СН-42 (СН-2) и СН-40А можно отнести к бронежилету второго класса защиты.

Был разработан специальный порядок боевого использования штурмовых соединений. Штурмовые бригады вводили в бой для инженерного обеспечения прорыва укрепленной полосы обороны противника. Они могли успешно выполнять свои задачи только при условии четко налаженного взаимодействия с обычной пехотой, танками и артиллерией. Поскольку бойцы штурмовых групп не располагали тяжелым стрелковым оружием и своей артиллерией, то после прорыва им перестали ставить задачи по продолжению наступления в своей полосе, поскольку это

всегда оборачивалось значительными потерями, а сразу же отводили в резерв для пополнения и обучения. ШИСБр использовали в разминировании маршрутов перемещения войск, на разминировании местности или на проведении дорожно-мостовых работ.

Золотыми страницами в истории ШИСБр стали бои за Кенигсберг и Берлин, а также взятие укреплений Квантунской армии. По мнению военных аналитиков, без инженерно-штурмового спецназа данные сражения затянулись бы, а Красная Армия потеряла бы намного больше бойцов.

Зачастую штурм укрепрайонов начинался внезапно, иногда даже без артподготовки и без криков «Ура!» Через заранее сделанные проходы в минных полях тихо проходили отряды пулеметчиков и автоматчиков, которые отрезали немецкие доты от поддержки пехоты. С самим вражеским бункером разбирались взрывники или огнеметчики. Даже самые мощные укрепления выводились из строя с помощью заложенного в вентиляционное отверстие заряда. Там, где путь преграждала решетка, поступали остроумно и сердито: выливали внутрь несколько канистр керосина и бросали спичку.

Николай Никифоров в книге «Штурмовые бригады Красной Армии в бою» привел следующий пример: «... для подрыва железобетонного убежища в районе Паршау потребовался заряд в

800 кг ВВ. Гарнизон в количестве 120 человек после взрыва сдался в плен». Вот еще одна цитата из этой же книги: «В боях за Берлин 41-й обро сжег 103 здания. Опыт применения ранцевых огнеметов еще раз дал основания утверждать, что они являются одним из эффективных средств борьбы в городе, благодаря их легкости, возможности приблизиться к атакуемым объектам по скрытым доступам и высокой действенности огнеметания».

Командующий 11-й гвардейской армией генерал Кузьма Галицкий описал действия штурмового отряда подполковника Кривича, 7 апреля взявшего Кенигсбергский театр: «Когда отряд подошел к театру, орудия и танки открыли огонь по огневым точкам на подступах к зданию и по окнам... Обстрел продолжался в течение 10-20 минут. Это время пехота использовала для занятия исходного положения в 50-100 м от объ-

комнату, бойцы взламывали двери или подрывали их гранатами. После этого в проделанный пролом они бросали гранаты, а огнеметчики пускали струю огня, заставляя противника сдаться или отойти в соседнюю комнату. Действуя так, атакующие группы в течение часа

полностью очистили нижний этаж театра, уничтожив при этом до 200 солдат и захватив 250 пленных».

В городских условиях бойцы ШИСБр отличались умением появиться внезапно с самой неожиданной для немцев стороны. Все очень просто: они буквально проходили сквозь стены, прокладывая себе путь тротилом. Например, немцы превратили в ДОТ подвал дома. Наши бойцы заходили сзади или сбоку, взрывали стенку подвала (или пол первого этажа) и тут же выпускали туда струи из огнеметов. Использовались также хитроумные переносные рамы для запуска тяжелых отечественных 300-мм реактивных снарядов М-31. Их подносили на позицию, укладывали – и били прямой наводкой. Так, в бою на Линденштрассе в Берлине по укрепленному дому были запущены три таких снаряда. Внутри оставшихся от здания дымящихся руин не выжил никто.

В 1946 году основной состав штурмовых инженерно-саперных бригад был демобилизован, а затем их по одной расформировали. Сначала этому способствовала уверенность советского военного руководства, что Третья мировая будет выиграна благодаря молниеносному удару танковых армий. Затем появились ядерные боеприпасы и высокоточное оружие, которые изменили ход мышления военных теоретиков. Так или иначе, ШИСБр, являясь элитой РККА, значительно повлияли на исход войны и стали одним из прообразов знаменитого советского спецназа и десантно-штурмовых частей...

Фархат КИНЖИТАЕВ

екта атаки. Саперы успели проделать проходы в заграждениях и баррикадах. По окончании огневого налета пехота, преодолевая препятствия, через окна, двери и проломы в стенах, забросав их предварительно гранатами, с разных сторон ворвалась в ближайшие комнаты здания...

Одна из атакующих групп, наступавшая через прилегающий к театру сад, подорвав несколько дверей, ворвалась в здание через черный ход. Затем атакующие группы, двигаясь навстречу друг другу, последовательно очищали одну комнату за другой. Для того чтобы сделать проход в каждую следующую

РАЗВИТИЕ ПЕРСПЕКТИВНОЙ БОЕВОЙ ЭКИПИРОВКИ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ

Опыт локальных войн и вооруженных конфликтов последних десятилетий показывает, что успех боевых действий достигается не только за счет создания и оснащения войск высокоэффективными образцами вооружения и военной техники, но и путем совершенствования личного снаряжения военнослужащего, комплектов взаимосвязанных элементов его защиты от различных средств поражения, приборного, медицинского и инженерного обеспечения

Современные конфликты диктуют такие требования, когда солдату на поле боя уже недостаточно только самозарядной винтовки со штыком, котелка, саперной лопатки и небольшого скарба в вещмешке. Сегодня современному солдату для того, чтобы быть успешным на поле боя требуется значительно больше. Это вызвано стремительным развитием науки и технологий, применение которых позволяет значительно расширить боевые возможности военнослужащего.

Роль и значение боевой экипировки в современных условиях будет обуславливаться:

- разнообразием задач, решаемых с ее помощью;
- непосредственным влиянием на огневую, ударную силу, а также маневренность подразделений и частей;
- повышением уровня обеспечиваемой ею комфортности и удобством эксплуатации вооружения и военной техники в любых климатическо-географических условиях предполагаемых районов боевого применения общевойсковых формирований.

Анализ показывает, что без совершенствования всех составляющих боевой экипировки решение задач в современном бою будет трудновыполнимым.

Прежде чем рассматривать состояние и перспективы развития боевой экипировки, видимо сначала целесообразно дать ее определение.

Итак, под боевой экипировкой личного состава общевойсковых подраз-

делений, находящихся в районе боевых действий, понимается комплект взаимосвязанных элементов, предметов и средств военного и бытового назначения, обладающих многофункциональностью и обеспечивающих активные действия военнослужащих на поле боя в течение длительного времени, а также надежную защиту от основных поражающих факторов современных средств вооруженной борьбы в различных условиях обстановки.

Разумеется, за последние четверть века боевая экипировка военнослужащего претерпела существенные изменения. Она пополнилась новыми средствами бронезащиты и прицеливания, улучшились тактико-технические характеристики многих ее элементов.

Необходимо подчеркнуть, что боевая экипировка солдат армий ведущих стран универсальна и способна обеспечить защиту от большого количества поражающих факторов современного оружия, удобна в обращении, позволяет действовать на поле боя длительное время в любых климатических условиях, днем и ночью, при плохой видимости, а также в условиях пыледымовых и световых помех. Достичь этого удалось путем массового внедрения электроники, и в первую очередь оптико-электронных систем.

По словам американского бригадного генерала Марка Брауна, в 1940-е годы солдаты отправлялись на войну в форме, с винтовкой, каской, скаткой и фляжкой. Их снаряжение весило около 16 кг и стоило с учетом инфляции 170

долларов. В Ираке и Афганистане американцы обязательно снабжались бронежилетами и касками из композиционных материалов, защитными очками, огнеупорной формой, включая перчатки и ботинки, приборами ночного видения, лазерными целеуказателями. В их снаряжение входит более 80 предметов общей массой около 34 кг.

Современная боевая экипировка военнослужащих представляет собой функционально и конструктивно объединенные элементы систем поражения, управления, защиты, жизнеобеспечения и энергообеспечения, предназначенные для выполнения военнослужащим своих функциональных обязанностей как в составе подразделений, так и самостоятельно.

Проблема создания перспективной боевой экипировки в предстоящее десятилетие в армиях ведущих стран будет решаться в соответствии с принципом комплексного подхода, путем интеграции всех ее элементов в единый перспективный боевой комплекс модульного типа, использование которого позволит существенно повысить боевые возможности личного состава.

В экономически и технологически развитых странах НАТО интенсивно ведутся работы по созданию перспективной боевой экипировки военнослужащих. Наиболее масштабные и результативные программы, в полной мере отражающие общие тенденции и основные направления НИОКР в области создания боевого комплекта пехотинца, развернуты в США (Land Warrior и

Mounted Warrior), Германии (IdZ), Великобритании (FIST), Испании (COMFUT), Швеции (IMESS), Франции (FELIN).

В России основные направления совершенствования боевой экипировки военнослужащих базируются на прогнозе развития тактики общевойскового боя, анализе развития боевой экипировки в армиях передовых стран мира и возможностях отечественной промышленности. При разработке учитываются опыт боевых действий, итоги сравнительных испытаний отечественных и зарубежных элементов боевой экипировки, а также результаты инициативных разработок предприятий промышленности. На рисунке 2 представлен образец боевой экипировки солдат российской армии

«Ратник».

виях и в любое время суток.

В ее состав входит несколько десятков элементов, в том числе:

- защитный комбинезон из огнестойкой ткани, способный снизить воздействие очагов открытого огня;
- комплект бронезащиты, включающий в себя в зависимости от комплектации бронезилет различного класса защиты и бронешлем;
- Комплект по своим характеристикам на сегодняшний день превосходит имеющиеся зарубежные аналоги и позволяет защитить все жизненно важные органы военнослужащего;
- морская разновидность бронезилета, кроме того, обладает положительной плавучестью;
- автомат, оснащаемый прицелом ночного видения, тепловизионной

- активные наушники, позволяющие вести переговоры во время боя и внутри боевых машин;
- набор средств энергообеспечения;
- защитные очки, способные выдерживать попадание мелких осколков;
- щитки на локтевые и коленные суставы;
- система жизнеобеспечения:
- рюкзаки разного типа (рейдовый рюкзак, ранец патрульный, разгрузочный жилет с взаимозаменяемыми быстросъемными элементами), маскировочные комплекты, складная теплоизолирующая прокладка, съемный утеплитель для использования в зимнее время, вентилируемая футболка, коврик, плащ, подшлемник, противомоскитная сетка, палатка, фильтры очистки воды,

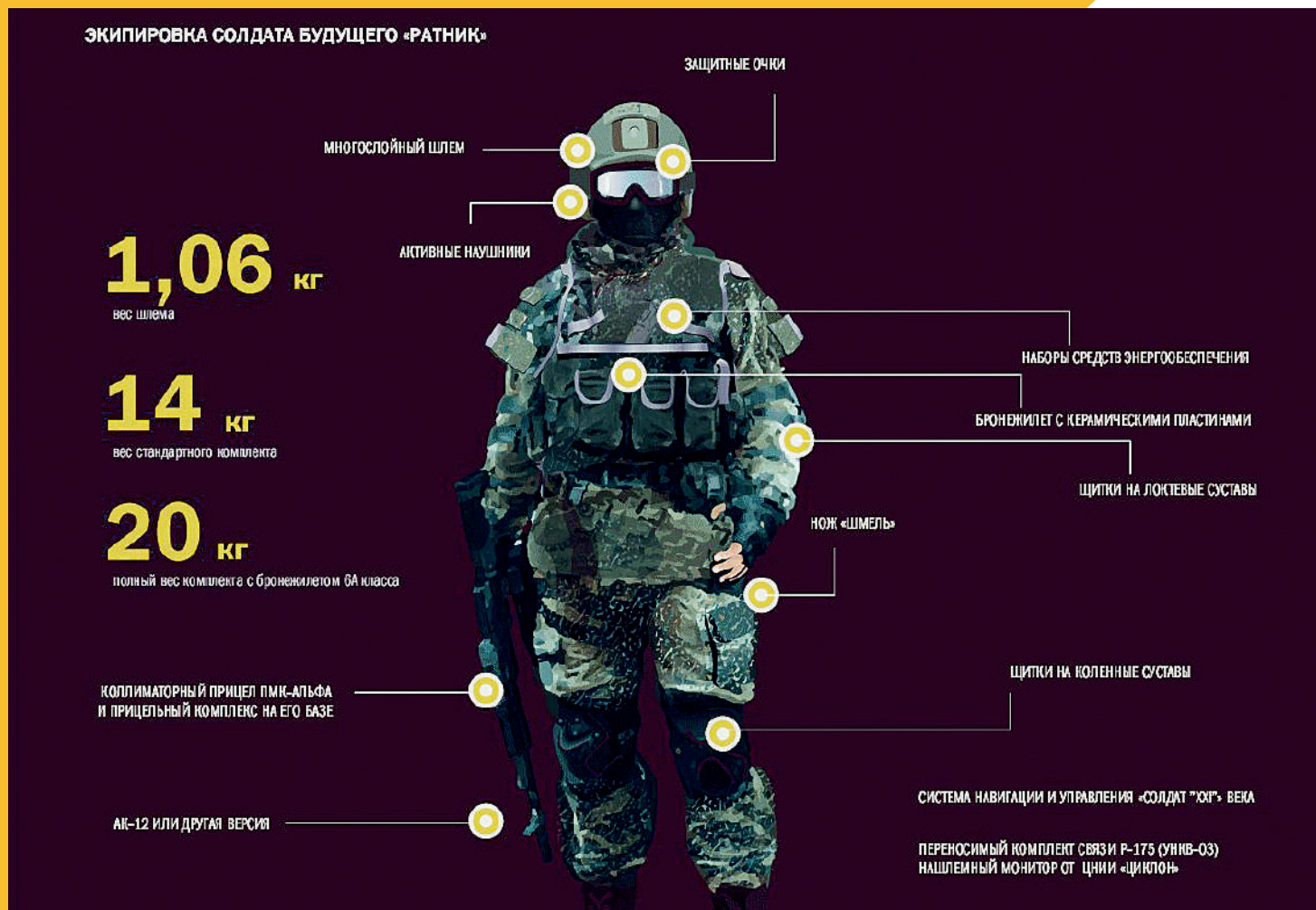

Рисунок 2 – Боевой комплект «Ратник», Россия

Боевая экипировка создана по модульному принципу и приспособлена для действий в любых погодных усло-

системой прицеливания, коллиматорным прицелом или видеомодулем для стрельбы из укрытия, состоящим из на- шлемного минимонитора и телевизионного прицела;

автономные источники тепла.

В настоящее время комплектами экипировки типа «FutureSoldier» обладают армии более 50 стран мира:

- Россия («Стрелец», «Легионер»,

«Боец-21», «Бармица», «Ратник-1»);

- Германия (Infanterist der Zukunft, Soldatim Einsatz);
- США (Air Soldier, TALOS и другие);
- Великобритания (Future Integrated Soldier Technology—FIST);
- Франция (FELIN);
- Италия (Soldato Futuro);
- Япония (Advanced Personal Armament System).

Комплектом «Future Soldier» уже вооружены солдаты Казахстана, Новой Зеландии, Иордании, Пакистана, Греции, Филиппин, Республики Корея.

Экипировки «Солдат будущего» вооруженных силах различных стран, достаточно разнообразны как по составу комплектов, так и по использованию современных систем, но все же имеют схожие элементы: экзоскелет, бронезилет, шлем, нашлемный монитор.

Недостатки экипировки солдата будущего на современном этапе развития заключаются в том, что весовые нагрузки превышают допустимые нормы, средства защиты, и обмундирование не в полной мере обеспечивают защиту от поражающих факторов современного оружия и климатических воздействий, стрелковое оружие требует увеличения дальности, точности и вероятности поражения из неустойчивого положения, уменьшения веса, удобства применения. В системе "оружие (машина) - человек - среда - движение" человек как главное звено учитывается недостаточно.

Следующий немаловажный фактор, обуславливающий необходимость совершенствования боевой экипировки, является ее зависимость от габаритов.

Так, существующие габариты не позволяют личному составу штатного мотострелкового отделения разместиться в десантном отделении БМП, а ведение огня через амбразуры затруднительно. Элементы экипировки недостаточно сочетаются между собой и с боевой техникой, имеют более низкие эксплуатационные и эргономические характеристики.

Исходя из этого, прежде чем рассмотреть перспективы развития боевой экипировки, необходимо определить ее содержание. Существующая боевая экипировка включает:

- индивидуальное и групповое носимое оружие и установленное к нему количество боеприпасов, индивидуальные средства защиты от ОМП, осколков и пуль;
- обмундирование полевое зимнее и летнее, обувь, снаряжение для переноски отдельных предметов экипировки;
- носимое инженерное имущество и шанцевый инструмент;
- средства индивидуальной маскировки;
- средства медицинского обеспечения;
- паек и рационы питания.

Анализ исследований в области развития средств защиты, выполненных в последние годы, показывает, что основными направлениями совершенствования являются снижение их массы, повышение эргономичности, создание баллистических материалов и бронезащитных структур нового поколения, позволяющих повысить уровень защищенности военнослужащего от современных поражающих элементов,

средств термобарического и фугасного действия. Наиболее перспективное направление – создание нового поколения высокопрочных материалов, разработанных на основе нанотехнологий, для элементов пуле и противоосколочной защиты, а также для адаптивной маскировки под окружающий фон. Это может обеспечить уменьшение массы индивидуальной бронезащиты в 1,5-2 раза, а также снижение заметности военнослужащих в различных диапазонах длин волн и уменьшение вероятности обнаружения радио- и оптико-электронными средствами разведки противника.

При разработке способов обеспечения интегрированной живучести солдата XX века на первый план выдвигаются требования по ограничению массогабаритных характеристик подсистем и организации необходимо возможной подвижности. Требования по живучести предусматривают оснащение бойца сложными средствами защиты от пуль малого калибра и легких осколков. Особый упор делается на улучшение защищенности от последних. Именно они, как показывает опыт локальных вооруженных конфликтов последнего времени, наносят около 80 процентов поражений военнослужащим.

Средства баллистической защиты отработываются с использованием методов компьютерного моделирования. По данным французских специалистов, защита шлема и бронезилета значительно уменьшает вероятность поражения, которая снижается до 13,5 процентов (тот же показатель для незащищенного человека - 26,5%).

Отрабатывается перспективная система интегрированного оборудования и оснащения для солдата и боевых групп. Комплекс состоит из общего и специализированного оборудования, состав которого варьируется в зависимости от функций и выполняемых задач (командир подразделения, стрелок, пехотинец с легким гранатометом). Общее оборудование и оснащение включают в себя боевую одежду, оборудование на голове и боевой жилет. Предусмотрены также специальные накладки для защиты коленных суставов от перегрузок.

Боевая экипировка - интегрированная, модульная – обеспечивает химико-биологическую и радиационную (ХБР) защиту, защиту от огня и осколков с

необходимыми интерфейсами для усиленной баллистической защиты для вспомогательного оборудования (например, рюкзака).

В настоящее время проведены испытания, разработанного отделом сухопутных операций Австралийского центра оборонных исследований и технологий защитного костюма, выполненного из материала, предотвращающего скопление в пододежном пространстве теплого воздуха. В этом костюме между наружным и внутренним хлопковыми слоями находится слой сферических частиц угля, абсорбирующий пары и твердые частицы. В ходе тестов при температуре воздуха до +40°C работоспособность использовавших это защитное снаряжение военнослужащих была сопоставимой с работоспособностью солдат в стандартной (из хлопковых волокон) боевой форме одежды.

Компаниями Dupont, ArvillTextiles и Blucher GmbH совместно создан материал Nomex Delta. Он включает слой легкой ткани DeltaC и слой сферических частиц активированного угля (технология Saratoga). Костюм из данного неламинированного материала обеспечивает защиту от отравляющих и радиоактивных веществ, бактериологических средств, предотвращает накопление в пододежном пространстве избыточного тепла и пота. Помимо Великобритании он проходит полевые испытания в Германии, Нидерландах, Норвегии, Швеции и Швейцарии. Шлем выполняет функции баллистической и ХБР-защиты. Элементы баллистической защиты легко демонтируются. На шлеме устанавливается видеомодуль для ведения наблюдения в ноч-

ных условиях или управления стрельбой с помощью специального устройства. Бронежилет солдата сможет автоматически оценивать ландшафт и в зависимости от обстоятельств менять цвет, обеспечивая надлежащий камуфляж. Он будет реагировать на температуру воздуха и создавать бойцу соответствующий микроклимат. Система получения-передачи информации военнослужащим представлена персональным компьютером, комплектами для связи (аудио, обмена данными, видео), модулем управления стрельбой и навигации. Комплект медицинских датчиков выдает информацию о состоянии здоровья солдата. Боец также будет иметь миниатюрные датчики, способные обнаруживать опасные концентрации боевых отравляющих веществ (БОВ) в воздухе и брать их пробы. Если военнослужащего поразят элементы баллистического оружия, медики смогут определить, какое количество крови он теряет. Даже в темноте им удастся обнаружить раненых: они увидят их на своих экранах, связанных со спутниковой системой глобальной ориентации.

Технологический институт в Атланте по заказу Пентагона разработал особую хлопчатобумажную майку для американских солдат и офицеров, состоящую из нескольких слоев высокотехнологичного волокна и снабженную электронными устройствами, дающими возможность произвести точную локализацию ранений. Тончайшие микрофоны величиной с волос позволяют определить по производимому шуму характер ранящего агента в организме. Соответствующие данные передаются в компьютер, который устанавливает, ка-

кие органы и кости поражены, и предлагает надлежащие лечебные меры.

В нательное белье солдата будущего предполагается монтировать микродатчики, фиксирующие частоту его пульса и уровень стресса, который испытывает боец. Система климатического кондиционирования должна действовать также, как в костюмах для астронавтов. В шлем будет вставлена трубочка, обеспечивающая водоснабжение. Через повязку на руке военнослужащего в его кожу и далее в кровоток станут поступать витамины и другие питательные вещества, необходимые для поддержания нормальной деятельности организма в боевых условиях.

Сегодня в Вооруженных силах назрела потребность в качественно новом обмундировании и боевом снаряжении. Решение этой задачи напрямую зависит от разработки комплекта обмундирования уменьшенной массы, повышенной эргономичности с автономным электроподогревом и улучшенными теплоизоляционными свойствами, позволяющими применять материалы, разработанные на основе нанотехнологий для адаптивной маскировки под окружающий фон, которые не коробятся с удобной системой застежек и креплений в её элементах.

Таким образом, отечественный и зарубежный опыт убедительно свидетельствует, что создание боевой экипировки является достаточно сложной научно-технической и организационной задачей. Для решения назревших проблем, связанных с проектированием экипировки и недопущения в последующем нежелательных перекосов, необходимы взаимосвязь генерального разработчика и разработчиков всех элементов, касающихся создания современных нетрадиционных средств, обобщающих опыт эксплуатации экипировки в войсках, осуществляющих научно-методическое руководство по проведению заводских, войсковых и государственных испытаний.

Статья опубликована в военно-теоретическом журнале

«Бағдар - Ориентир»

Д.П. ЧЕРНЯГИН, А.Х. ОСПАНОВ,

А.Т. БЕРДИБЕКОВ,

Национальный университет

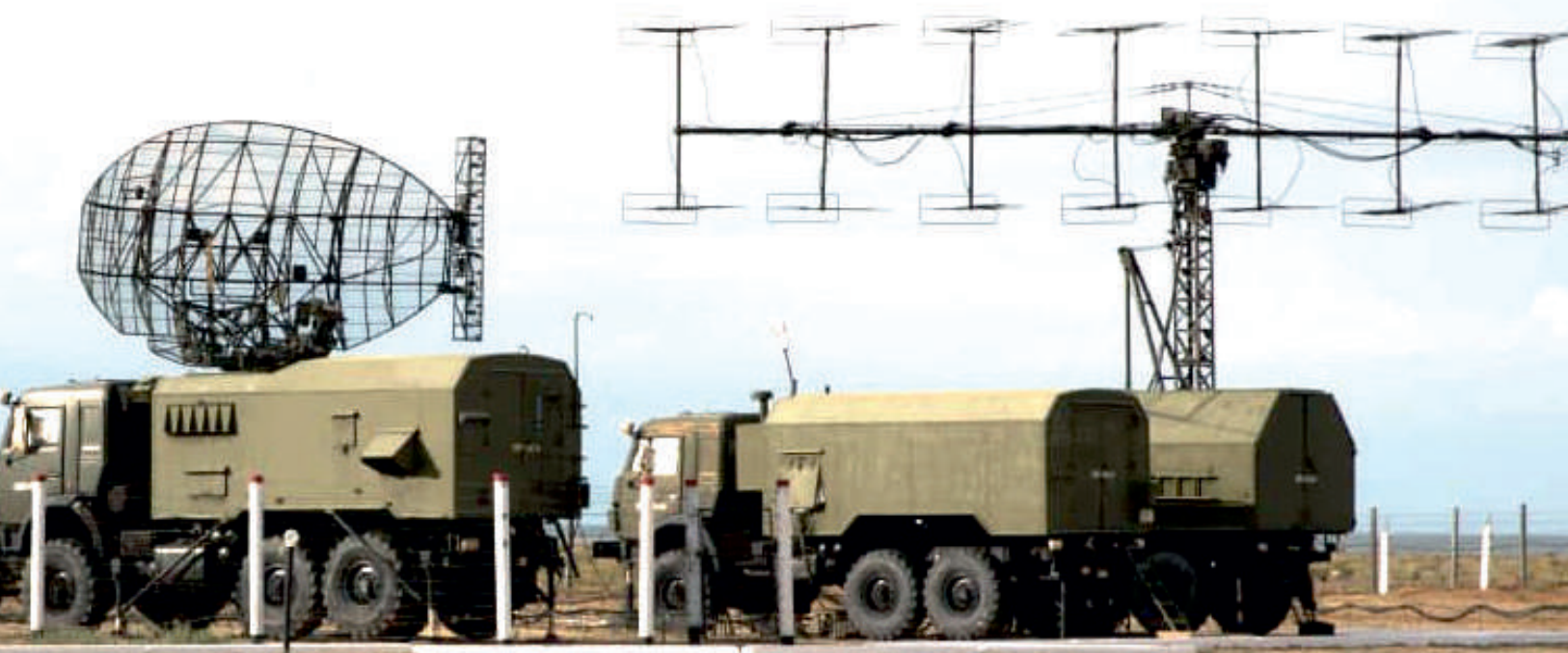
обороны имени Первого

Президента Республики

Казахстан – Елбасы

Ұлы дала әскері - Тәуелсіздік тірегі!

2020

АЙБЫН

Республиканский военно-
аналитический журнал